

ACL
808

~~B2
Genre
42
DUE 19~~

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

1047 4317

~~S 972~~

OVERIJSSSELSCHE

STAD-, DIJK- EN MARKEREGTEN.

GOVERNMENT

OF THE UNITED STATES

VEREENIGING TOT BEOEFENING
VAN OVERIJSELSCH REGT EN GESCHIEDENIS.

ACL
800
[1-3]

OVERIJSELSCH E
STAD-, DIJK- EN MARKEREGTEN.

EERSTE DEEL. DERTIENDE STUK.

STADREGT VAN ALMELO.

ZWOLLE
DE ERVEN J. J. TIJL
1900.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
 LIBRARY
 540 EAST 57TH STREET
 CHICAGO, ILL. 60637

STUDENT / 12 / 1970

Eene oorkonde uit de 14^e eeuw, waarbij schepenen eener plaats eene te hunnen overstaan »in eynen ghehegheden heymale« gedane verklaring bekend maken, zou aan eene stad doen denken, indien niet door Mr. J. W. RACER was betoogd ¹⁾, dat het uit den stadbrief van Zwolle van 1230 duidelijk blijkt, dat Zwolle, voordat het van eene villa (dorp of vlek) een oppidum (stad) werd, reeds schepenen had. Toch meen ik, dat de oorkonde van St. Ambrosiusdag 1394 van schepenen te Almelo aan deze bedenking van Racer ontgaat, want schepenen verklaren, zooals hierachter blijkt, het »stades segel« aan hun brief gehangen te hebben.

Ik neem dus aan dat Almelo, aan wier »burgers« in 1389 een »stemmelic dach« gelegd werd ²⁾, in 1394 eene stad was met op stadrecht, aan den Heer van Almelo ontleend, steunende rechtsbedeeling.

Van een stadbrief uit dien tijd is geen spoor te vinden en vrij algemeen houdt men het er voor, dat Almelo, nog een dorp in 1346, toen bisschop Jan van Arkel aan den Heer van Almelo vergunde er twee jaarmarkten te houden ³⁾, eerst in 1420 een stad geworden is en stadrecht gekregen heeft.

De in 1749 verschenen »Deductie van de rechten

¹⁾ Almelosche Oudheden. 19.

²⁾ Tijdr. Reg. Prov. Arch. F. 173.

³⁾ Alm. Oudh. 383.

en gerechtigheden der heerlijkheid Almelo« leert ¹⁾, dat Almelo in het jaar 1420 door Egbert, Heer van Almelo »*proprio motu et jure* en sonder eenig toedoen van ymant anders, tot een stad gemaakt ende met stadts rechten en regeering voorzien is.«

Ten bewijze hiervoor wordt er een beroep gedaan op den brief van schepenen en borghers der stad van Almelo van 1420, onder de Bijlagen der »Deductie« opgenomen en in het register dier bijlagen vermeld als: »Constitutiebrief van eenige Privilegiën door »Egbert Heere van Almelo op de gemeene Schepenen »en burgeren van Almelo geconfereert, in dato 1420 »onser L. Vrouwen-avond, geheeten *Visitatio*«.

Op een door den Heer van Almelo aan den Erfstadhouder ingediend verzoekschrift, mitsgaders op de in druk verschenen *Deductie* vroegen Ridderschap en Steden van Overijssel de voorlichting van twee rechtsgepromoveerden. Deze consulenten, Mrs. S. E. TEN BRINK en G. JORDENS, wier *Consideratiën* in 1751 gedrukt zijn, kenden alleen den achter de *Deductie* gedrukten brief en hielden dezen met den naam van *constitutiebrief* bestempelden brief eerder voor een *constitutiebrief* van *privilegiën*, door de schepenen en burgers van Almelo aan den Heer van Almelo, dan voor het omgekeerde en kwamen tot de gevolgtrekking, dat het document, hoe fraai ook in het register der stukken opgeschikt, een verdrag was, zooals de *Deductie* het ook noemde. »Om niet te zeggen, »dat de benamingen van Schepenen en Borgeren, »eigen aan eene Stads-regeeringe en Maatschappie, »welke in het hoofd en het slot van dit document

¹⁾ *Deductie*. 6.

»voorkomen, genoegzaam schijnen aan te wijzen, dat
 »Almelo ten tijde van het oprichten van dit geschrift
 »al eene stad geweest zij: is in deezen zonderling
 »opmerkelijk, dat in dit geheel Document niet één
 »eenig woord van het verheffen van Almelo van een
 »Dorp tot eene Stad, ofte van het aanstellen eener
 »Stads-Regeering over Almelo gevonden worde¹⁾:
 aldus spreken de consulenten.

Hiertegen liet de Heer van Almelo door Mr. J. SCHRASSERT, den steller der Deductie, zijnerzijds Contraconsideratiën uitgeven, mede in 1751 gedrukt, waarin omtrent den achter de Deductie gedrukten brief o. a. gezegd wordt ²⁾: »dat dit Document is gecoucheert en by Schepenen en Borgeren van Almelo als een renversaal afgegeeven, wanneer die verheffinge reets by den Heere seventhien dagen te voren, op St. Vitus-dag geschiet ware; als de consulenten tot hare volkomen gerustheit kunnen sien uyt die constitutie-brief selven, alwaar Egbert Her van Almelo, als Spreeker, Geever, Maaker en Segelaar, met gebeden Deedingsluyden voorkomt«, van welken brief een afschrift, door den Secretaris G. H. HEIN geteekend, als bijlage gegeven werd.

»Of nu schoon daar by met geen uytdrukkelyke woorden te leesen staat, dat Egbert Almelo tot een Stadt heeft gemaakt, zoo blykt het nogtans uyt den gantschen inhoude van dit Instrument, dat daar by niet anders werd gevonden, als het geene aan een Stadt en Stadts bestier eygen is«, zegt de steller der Contraconsideratiën.

Toen nu in 1785 door RACER in de Almelosche

¹⁾ Consideratiën, 82. 85. 86.

²⁾ Contraconsideratiën, 35.

Oudheden het gevoelen, dat Almelo in 1420 eene stad geworden was en stadrecht gekregen had, op nieuw werd uitgesproken, ondervond hij onmiddellijk tegenspraak van de zijde van Mrs. G. J. DUMBAR en A. G. BESIER, die in hunne Almelosche brieven er op wezen, dat in een achter voormelde Deductie geplaatsten brief van 1407 met de zegels van den Heer van Almelo bekrachtigd, een stuk land omschreven wordt te liggen »bij Almelo tusschen den »essche ende der stadt hagen«.

Al is er geen stadrecht van ouderen datum bekend, toch sluit ik mij bij het gevoelen der laatstgenoemden aan, dat Almelo vóór 1420 eene stad was, waarin ik bevestigd word door de hun onbekende oorkonden van 1394 ¹⁾, 1404 en 1405, waarbij burgerrechtelijke handelingen, kwijting voor bruidschat, medegift, vaderlijk en moederlijk goed en schenking van een gaarden met opdracht aan een raadman der kerk met teruggaaf in vruchtgebruik geconstateerd worden door schepenen. Deze gebruiken een stadszegel; van de oorkonde van 1404 is dit afgevallen; aan de beide andere bevindt het zich nog, het meest gaaf aan die van 1405.

De brief, waarbij EGBERT VAN HEKER, heer te Almelo, aan de schepenen en gemeene burgers van Almelo beloften doet omtrent der stad recht, vrijheid en willekeur, in tegenwoordigheid van eenige van beide zijden gekozen en uitgenoodigde »dedingslieden«, wijst ook niet op het schenken van stadrecht uit eigen beweging

¹⁾ In het regest dezer oorkonde (Tjdr. Reg. Prov. Arch. II. 7) wordt door Mr. J. v. Doorninck het jaartal 1393/4 aangegeven en in plaats van „ofte Borgarde“ gelezen „ofte voorgarde“, een geheel onbekend woord.

(*proprio motu*). De bepalingen omtrent de plaats der vrije visscherij, evenals ten tijde van zijn vader Evert van der Eze, en het houden van schutten daarover doen integendeel er aan denken, dat reeds vroeger bepaalde rechten door de schepenen uitgeoefend werden.

Dat er schepenen geweest zijn, dat er een stadszegel bestond vóór 1420, staat vast; maar hoe Almelo aan schepenen, aan dit zegel — ruiten evenals in dat van de Heeren van Almelo — kwam, wie de schepenen benoemde, blijkt uit niets.

En daarom ben ik niet afkeerig van de meening, dat Evert van Heker van der Eze door zijn huwelijk met Beatrix van Almelo »junchere toe Almelo« geworden, met haar alles heeft aangewend om met hare onderzaten op een aangenamen voet te zijn.

De concessiebrief, in 1364 door hen aan de bureu op het Veen »omme sonderlinge lieve« gegeven, wetigt het vermoeden, dat ook hun dorp Almelo van hun genegenheid genoot en dat dit door hen tot stad gemaakt is, bestuurd door schepenen, door hen en de burgerij te benoemen. Dat de Heer van Almelo de helft der schepenen benoemde, blijkt uit den brief van 1462. ¹⁾

Uit het verband van den brief van Egbert van Heker met den tegenbrief der schepenen, het wederkleed van den anderen, volgt, dat er in 1420 tusschen den Heer van Almelo en het bestuur en de burgerij der stad een dading tot regeling van wederzijdsche, in botsing geraakte, rechten getroffen is en zulks met tusschenspraak van dedingslieden, zoodat de beide

¹⁾ Dumbar. Analecta II. 441.

brieven in onderling verband en samenhang het verdrag over toenmalige geschilpunten vormen.

De origineele oorkonden zijn niet te vinden. In het »Rapport over eene wetenschappelijke reize naar 't Archief van 't huis Almelo«, bij missive van 11 December 1850 aan de Gedeputeerde Staten van Overijssel door den Provincialen Archivaris Mr. J. VAN DOORNINCK ingediend, berichtte deze o. a. »Bijlage A »der Deductie van Almelo van 1749, zijnde een ren- »versaal, door de schepenen en burgers van Almelo »op 1 Juli 1420 afgegeven aan Egbert, Heer tot »Almelo, wegens de door hem eene halve maand te »voren aan hen verleende statuten, is door den onder- »geteekende niet teruggevonden, doch kunnen sommige »fouten in dezelve verbeterd worden uit die Statuten, »te vinden bij Racer, Overijsselsche Gedenkstukken V, »317 tot 321. Over 't geheel zijn deze naauwkeuriger »afgedrukt dan die Bijlage, maar op sommige punten »kan die Bijlage weder tot zuivering van het door »Racer medegedeelde dienen. Het origineel echter »van dit laatste is evenmin door den ondergeteekende »teruggevonden.«

De bij Racer als voormeld voorkomende Statuten zijn gedrukt naar de eerste bijlage der »Contraconsideratiën«, waar ze heeten gegeven te zijn »op Sinte Vitus dach eyns hilgen mertelers«, dus 15 Juni of een halve maand te voren, zooals Mr. van Doorninck in zijn rapport opteekende.

Sedert diens bezoek is het archief van het Huis Almelo bewerkt en een register er op gemaakt door P. NIJHOFF, wiens »berigt« door mij elders behandeld is. ¹⁾

¹⁾ O. R. en G. Verslagen en Meded. XXI 1.

Deze heeft van voormelde brieven van 1420 afschriften doen maken, waarop door hem aangeteekend is, dat ze »naar een authentiek afschrift op 's Rijks archief te 's Hage« genomen zijn en in het Archief nedergelegd. Ze zijn er gekomen na 1850 en geven hier en daar verschillende lezingen, die den gedrukten tekst kunnen verbeteren en daarom van belang zijn.

Terwijl ik den constitutiebrief, zooals deze in de Contraconsideratiën voorkomt, als bron A aanmerk, noem ik het afschrift er van bron B, waaromtrent ik opmerk, dat het een zoogenaamde copie volante is, waarop staat: »Accordiert met die copie bij de »Borgemf. in der tijdt an den huise Almeloe in Julio »seestien hundert seven en dertich vertoent, me teste »Schotto Aversteghe, civitatis Almeloe secretario. Pro »vera copia. Alex. Maguel. secret.«

Of men in 1637 uit vrees van het origineel kwijt te raken, alleen eene copie vertoonde, blijkt niet; het origineel werd nog in 1785 als een kostelijk juweel ter secretarie bewaard ¹⁾. Bron B is dus een vierdehands copie, die in vele opzichten bron A verbetert, maar waarin de brief, als voormeld, op een anderen dag heet gegeven te zijn, dan bron A vermeldt; deze heet genomen te zijn naar het origineel, waaraan nog drie zegels hingen en is, na voorafgaande collatie, geteekend door den secretaris G. H. Hein, die volgens de Almelosche Oudheden van 1723—58 deze betrekking bekleedde.

Als bron C merk ik den renversaalbrief aan, zooals de Deductie dien geeft naar een door den richter NILANT (omstreeks 1740) geteekend afschrift, dat eene

¹⁾ Racer, Alm. Oudh. 18.

»vera et collata copia« van den origineelen, met drie in was gedrukte zegels voorzien, brief is.

Het afschrift van den renversaalbrief, genomen naar de door ALEX. MAGUEL, naar wiens copie ook B genomen is, gegeven vera copia, waarin van de drie zegels van groen was aan francijnen staarten melding gemaakt wordt, noem ik bron D.

Aan beide afschriften van den richter Nilant en den secretaris Maguel, ofschoon in spelwijze hier en daar afwijkend, schijnt werkelijk het origineel tot grondslag gelegen te hebben: D lost enkele slechte lezingen of drukfouten in C op, maar C verdient in het algemeen de voorkeur.

De aantekeningen van Nijhoff aan den voet van B en D deden mij uitzien naar meer licht uit het Rijksarchief: maar naar de authentieke copie der stadrechten van Almelo is daar te vergeefs gezocht, zooals de Heer Rijksarchivaris mij berichtte, die vermoedde, dat een zijner ambtsvoorgangers het stuk, indien het er al geweest mocht zijn, zal hebben overgedragen, b.v. aan het archief in Overijssel. Nadat ook daar vruchteloos gezocht was, wendde ik mij andermaal tot het Rijksarchief, waar een herhaald nauwgezet onderzoek niets opleverde en men mijne aandacht op de mogelijkheid vestigde, dat in het Koninklijk Huisarchief afschriften konden aanwezig zijn, daar de Erfstadhouder in de aangelegenheid van de rechten van den Heer van Almelo gemoeid was geweest.

Volgens schrijven van den Directeur van dit Archief zijn de door mij bedoelde stukken ook daar niet voorhanden.

Behalve de voormelde bronnen stond mij ten dienste

een hieronder nader te omschrijven stadboek, waarvan de aanvangbladzijden een keurig geschreven keur behelzen, die in hoofdzaak met den inhoud der brieven van 1420 overeenkomt. Deze keur is met roode opschriften en roode aanvangletters op perkament geschreven en dus in rubrieken verdeeld, welke indeeling door mij in den afdruk door romeinsche cijfers is aangeduid en voor het gemak der vergelijking en verwijzing op de bronnen A en C toegepast.

De overeenstemming dezer keur eindigt met § 23, die iets afwijkt en uitgebreider is; de §§ 24 tot 29 van A en C komen er niet in voor, daarentegen wel twee andere bepalingen, waarvan de laatste een geschilpunt van burgerlijk recht betreft, dat zich waarschijnlijk na 1420 had voorgedaan.

Door aantekeningen van anderen aard daarvan gescheiden, komen op een volgende bladzijde een tiental bepalingen voor, ook met roode aanvangletters, doch in kleiner schrift, onder het opschrift: »Hier volgt ander wilkoer der stadt Almelo«, hierachter onder den titel Stadboek als II afgedrukt. De bepalingen sub 2 en 3 hebben eenige overeenkomst met enkele der »Wilkeuren« (blz. 43).

Met latere hand komt dan eene bepaling voor omtrent hooger beroep (III), die overeenstemt met eene doorgehaalde plaats in de Wilkeuren (blz. 44) en een paar bladzijden verder een tweetal aantekeningen omtrent hetgeen op Petri 1646 en 1647 door de gemeente der stad besloten is (IV).

Het was waarschijnlijk dit plebisciet van 1646, dat het geschil deed rijzen tusschen den Heer van Almelo en de stad, bijgelegd bij convenant ¹⁾ van 15 Maart

¹⁾ Raer, Alm. Oudheden. 430.

1649, waarbij partijen verklaarden zich van beide zijden te willen reguleren »naer inholt van den besgelden brieff, by Heere Egbert, Heere thot Almeloë, Anno 1420 op onser L. Vrouwen avont afgegeeven«; zijnde de dagteekening volgens bron B en niet volgens A.

De in dit stadboek opgenomen keur gaf mij aanleiding om den tekst van A, waar deze geheel op zich zelf staat, in § 19 te wijzigen en dien naar B te nemen. Ook in § 25 gaf ik aan B, als overeenstemmend met C en D, de voorkeur, gelijk ik ook deed in het slot met den naam van Henrik van Redese: ik houd dit voor de juiste lezing en Peese voor een druk- of schrijffout van Reese. Reese = Reedze, Redese is de naam, waaronder eene buurtschap onder Heemse voorkomt: het geslacht van Reedze wordt in het Tijdrekenkundig Register op het Oud-Provinciaal Archief bij herhaling genoemd.

De moeilijkste plaats, zoowel in A als C, is § 27. A luidt hier: »Ende van den schutten toewesende, hem de scepenen jarlyx geven«, of met verplaatsing van het leesteeken: »Ende van den schutten toewesen, de hem« enz. C spreekt van »loucken«. Beide lezingen zijn onverstaanbaar en worden door B en D, die coevelen en covelen hebben, opgehelderd en vervangen.

De stad kleeedde dus hare dienders met kovels, waarvan de Heer van Almelo de helft zou geven of betalen, gelijk men ook te Deventer de stadsknechten kleeedde, waar de kovels der jónge schutten met strepen van groene stof werden afgezet. ¹⁾

¹⁾ Cameraarsrek. V. 383.

Wanneer de schutten hun jaarlijkschen feestdag van vogel schieten hadden, zou de Heer van Almelo hun voor hun maaltijd twee zwanen of twee schapen vereeren, zooals ook te Deventer de schutten in 1377 »do sie horen papegoy gheschoten« hadden, van de stad een geldelijke bijdrage »tot volleste tot hoerre maelyt ontvingen. 1)

Aan het slot der brieven wordt de uitdrukking »op geenerlei wijs« in iedere bron afwijkend vermeld: A en B zijn duidelijk. C is het slechtst: ik veranderde de lezing uit de voorafgaande oorkonde III in: *ne gheenreleye wijs*.

Voor de volledigheid zijn voorts herdrukt de wilkeuren, door Racer reeds tweemalen uitgegeven, zonder andere wijziging er in aan te brengen, dan dat *u* in *v* en *w* in *uu* veranderd is: ik kon ze met geen enkele bron vergelijken en waagde mij dus niet aan veranderingen. In de Overijsselsche Gedenkstukken, deel V, komen ze met aantekeningen voor; daaruit zijn ze in de Almelosche Oudheden herdrukt; slechts op eene der aantekeningen meen ik hier te moeten wijzen.

In de twee eerste inzaten is sprake van *bontsche* maat voor bier met verwijzing naar een keur van Oldenzaal, waarin *Bonsche* maat genoemd wordt: — verklaring van het woord ontbreekt echter.

Volgens Racer 2) was in de oude wilkeuren van Oldenzaal vastgesteld: »Weert saecke dat jenich be-
»funden worde, die ander maethe hadde, dan Bonsche
»maethe en recht gewichte, die sall daer umb gelden
»stadts hogeste koer, so vaecken als datt geschuet.«

1) Cameraarsrek. V. 85.

2) Ov. Ged. I. 150.

Naar de beteekenis van dit woord: bontsch of bonsch, dat mij nooit eerder is voorgekomen, heb ik gezocht, maar kan ze nog niet vaststellen.

Prof. VERDAM heeft in een handschrift uit het begin der 15^e eeuw in de Provinciale Bibliotheek te Leeuwarden aangetroffen: »elke dronck hilt wel een bonsche quaerte«, maar blijft naar de beteekenis gissen, hij helt er toe over om aan afleiding van een plaatsnaam: Bononia (Boulogne, Bonen, mndl. Buenen) te denken, van waar o. a. mee of honigdrank aangevoerd werd.

De heer Mr. SILLEM, wien de uitdrukking onbekend is, opperde de conjectuur dat bontsch = verbonds maat kon zijn, een tusschen de groote steden van Overijssel bij verdrag aangenomen, door de kleinere steden overgenomen, maat.

Verband zoekende tusschen dit »bontsch« en »bonne«, bunne, een kraam op de markt ¹⁾, dacht ik aan marktmaat, mensura forensis ²⁾, in een charter van 1336 voorkomende.

Ook Mr. S. MULLER kende de benaming niet en maakte uit het verband op, dat er aan rechte, goede maat, ruim gemeten, moest gedacht worden.

Ten slotte vestigde de heer VAN SLEE mijne aandacht op het andere »bonne«, bonde ¹⁾: de stop van een vat; de kan bier behoorde dan boordevol te zijn, gelijk een vat tot aan de stop gevuld moet zijn. Aan deze eenvoudige en natuurlijke verklaring, waarbij ook de *t* tot haar recht komt, meen ik de voorkeur te moeten geven.

Het stadboek, onder de bronnen genoemd, is het eenige, dat uit het oud-archief van Almelo bewaard

¹⁾ Verdam, Middenned. Wb. I. 1360.

²⁾ O. R. en G. Versl. en Med. IX. 55.

is gebleven. Racer haalt het als stadsboek ¹⁾ aan en noemt het een geschreven pergamenten boek. Het bestaat uit dertien katern pergament in kwarto schrijfformaat, elk van zestien bladzijden, meerendeels beschreven, bevat voor het grootste gedeelte aantekeningen van vrijwillige rechtspleging en berust krachtens besluit van den raad van Stad Almelo van 6 Mei 1895 in het Rijksarchief in Overijssel.

Het komt mij voor omstreeks 1540 aangelegd te zijn; de eerste vermelding van personen, die de burgerschap wonnen, is van 1544 en opent het derde katern, waarin ook eene acte van Vrijdag na Paschen 1544 voorkomt; maar daaraan gaan velerlei aantekeningen vooraf van latere jaren; terwijl het dertiende katern met eene acte van 1541 aanvangt en er eene van 1539 inhoudt.

Het eerste blad van het eerste katern is als schutblad te beschouwen: daarop vindt men aan de voorzijde allerlei spreuken, als: *Ex malis moribus bonae leges natae sunt, Audiatur altera pars, Aequum judica, Erudimini qui judicatis terram, Fiat justitia ut conservetur concordia, Summum jus summa injuria.*

Daaronder staan eenige geschiedkundige aantekeningen, ten deele ook op de binnenzijde van den omslag herhaald, die, voor zoover leesbaar, luiden:

Upten 10 Junij A^o 87 worden in Almelo van Goesen uth Loechum verbrannt 32 vuhrsteden mit ment desselben Ritmr. Gert van Balen, fendrich Arent Baecke.

Anno 90 den 17 Decembris hefft der graeff van Overstein hirselsbst met ein entfall van Ruterer und knechten syne nachtruste genomen.

¹⁾ Alm. Oudh. 218.

Upten 7 Maji im 89 jaere wort Almeloë alnoch van den Goeszen van Loechem geplundertt verware.

Upten 24 Novemb. A^o 90 ein infall van den goesen hirselt umb het huis Almeloë mit namen Capitein Leswein mit Reuteren und knechten. Edoch ist ver-geffts geschiett.

Aan de binnenzijde van dit schutblad staan bijzonderheden opgeteekend omtrent droge zomers in 1590 en 91, gebrek aan visch, het buitenloopen der koeien tot Martini en omtrent een harden vorst in Februari 1592 en grooten watertoevoer daarna met overvloed van visch en een nat zomer en daaronder:

Nota

Item eine grote	18	placke
Ein vleemsche	16	plack
Ein bramesche	v	plack
Ein tornessche	4	gosseler 3 plack
Ein gosseler	8	plack
Sesz guede penninghen	ij	st.
Ein halff Deventer butgen	ij	plack
Ein krumbstert	9	plack

Na deze twee bladzijden volgt in hetzelfde katern de keur, hierachter afgedrukt blz. 22—27, zijnde acht bladzijden fraai en groot schrift en een drietal regels op de elfde bladzijde, waarop, onmiddellijk aan de keur aansluitende, met dezelfde hand, met roode initialen, doch in kleinere letter, eenige aantekeningen volgen omtrent inkomsten der stad.

De eerste houdt in, dat de stad aan Henrick Pijggen verkocht heeft »dat berchvrede mit der stede«, die zal »blyven vier voeten van der straten ende maken »die strate soe veer als hy den gront gecoft heft

»ende van der bruggen ende voer van der straten »drie voeten.« De koper moest daarvoor jaarlijks acht dagen voor »sunte Peter ad Cathedram« betalen »als rechten heren pacht vijffteyn currente krumsterte«; waarbij met latere hand staat: »ein krumstert gevaluert in alles 9 stv.«

De volgende aantekeningen betreffen een vijftal tijnsen, als rechte heerenpacht jaarlijks uit huizen en gaardens gaande op »Sunte Thomas dach«; met latere hand is ter zijde aangeteekend, hoe ze later betaald werden, als: twelf krumsterte met vii stuiver, iij plack, eynen olden vlemeschen met 16 plack, vyer krumsterte met ij witten en een halve aern. (Arnoldus) gulden met 7 gosseler; deze opgaaf wordt gesloten met: »Item wie desse voersz. guede ende woeninghe »besittet eyn deell eder al die sal betalen desse voersz. »renthe ende pacht gelijk rechte verschene unverjaerde heren pacht sunder argelijst.«

Onmiddellijk hierop volgt, evenals of het een geheel is, met opschrift in roode letters, de »ander wilkoer«, afgedrukt blz. 28 en 29, waarop, maar met geheel andere hand, volgt de op blz. 30, sub III, afgedrukte keur omtrent hooger beroep.

Hieronder staat een aantekening van 14 Februari 1588 omtrent een verkoop van een erf, voorbehoudens den schepenen jaarlijks een uitgang van een Deventer witte op Mitwintersavent en »den nahren koop dar ahn« voor een zekeren penninck.

Op de 15^e bladzijde van het eerste katern vindt men opgeteekend dat juncker Henrick van Rede, die de nalatenschap van een hem horigen man wilde beuren, daarover een proces gevoerd heeft, waarbij hem alle tilbare goederen werden toegewezen, maar

verstaan dat hij de erffenisse und behuisingh moet laten vallen aen het naaste bloed. Op het door hem ingesteld hooger beroep, is hem dit »oick en tegen gelopen«, zooals het prothocoll, beginnende in 1588, op 18 November 1596 aanwijst.

Daaronder staat het volgende: »Van den axcijsz »in deszer statt fallende ant huisz Almelo sall men »finden voer in den prothocoll beginnende in anno 88« en dan een aantekening omtrent een langen, geweldigen vorst in den nawinter van 1607, waarop volgt:

Up guidenstagh in Paeszchen des jaers 1607 hefft Gerhart van Warmeloe Droste van Sallant undt sein Excel. van Naszouw leuttenant und Unico Ripperdae Droste van Haxberge, Diepenem und Lage, enz. hebben mett einer groten gewalt van Ruitern und knechten dat huisz Almelo belegert hart belegert umbtrent toe twen uhren den namittagh und met klein und grof geschutt vast beschotten, warup wenich Konningschen gelegen, de sich dannoch manlich holden, dan desz folgenden donnerstage hebben see stateszchen tegen den avendt darvan wedder moeten aftrecken, ein jeder nae synen garnizoen, dat geheole Krieges voetvolcke ist tsamen in den statt gelegen und die Ruiterie by de buren upten Vriesen vehen und darum her.

Hieronder is opgeteekend, zonder dagteekening, een accord tusschen Berent Cremer en schepenen om »den weeg oft uthganck sines huses tho gebruiken, sthaende up der doele«, zulks tot wederopzeggen.

Hiermede eindigt het eerste katern, dat, evenals het tweede, de duidelijke sporen draagt van vroeger in een anderen omslag ingenaaid te zijn geweest.

Van het tweede hefft de eerste bladzijde eene acte

van 16 Februari 1613, waarbij Burgemeesters met de gemeene burgers een huis met grond op den Doelen verkoopen en is de tweede onbeschreven; de derde bevat eene onvoltooide, doorgehaalde koopacte door Burgemeesters, schepen en raad, de vierde twee koopacten door dezelfde van 23 Maart 1637, de vijfde de twee plebiscieten voormeld van Petri 1646 en 1647. Op deze volgt de copia, met zeer bleeken inkt geschreven, van de door Racer¹⁾ afgedrukte overeenkomst van 21 November 1634 tusschen de ingezetenen der heerlijkheid Almelo en den Heer van Almelo, Johan van Rechteren. De zevende bladzijde houdt de vergunning van den Heer van Almelo en Burgemeesters der stad van 3 Maart 1651 aan Claes Willmesz om een »hoyckeschen grundes« van de gemeente voor zijn huis in eigendom te houden; de volgende zeven bladzijden zijn onbeschreven; op de vijftiende staat niets anders dan: 1682 In Martio is door last van Burgemeesteren Jan Swam, Ad. de Reiger, Henr. Schuitemaker en Steven Luckas den Stadtshagen, wederom met eicken telgen gepoot.

De zestiende bladzijde bevat eene aantekening, dat in 1614 inleiding op »erfenisse« geschied is en de uitleiding door schepenen 2 maand uitgesteld is, naar luid van het prothocol, dat in 1620 ettelijke aanslagen ingeworpen en verkocht zijn, dat in 1621 de gorden van Gert Volekerinck, die in het vorig jaar ingeworpen en weder aangemaakt was, op nieuw is ingeworpen en de volgende handeling van 1622:

»Anno 1622 up St. Petri ad Cathedram isz die gemeente der stadt Almelo van die Heren Borge-

¹⁾ Alm. Oudh. 218.

mesteren bijeen verbaedet umme aver Sisse Berents, borger alhir ende soldaat van captein Jan van der Marcen, welck gisteren den 21 February olden stils in apprehensie genomen isz worden, to bewaken eene nacht, hetwelcke by die vorgl. gemiente is offgeslagen, seggende, dat Sisse vorgl. van konninckliche majesteit dienst ende soldaat daraver sie nicht wilden waken noch waeren, besorgende in swaerder last daraver tho komen, die hem hadde laete setten, mochte hem ook bewaeren«.

Tengevolge hiervan werd Sisse Berenz den Heer van Almelo in bewaring gegeven en den Richter »averantwoort«.

Van het derde katern begint de eerste bladzijde met de namen van hen, die »oer borgerscop ghewonnen« hebben in 1544 en volgende jaren; de zevende met hen, die »sitten in borger ghemoede«, de vijftiende met eene acte van »liefflyek verdrach ende machghesceyt« van 1544 voor schepenen der stad.

Daar tusschen komen allerlei aantekeningen voor van betaalde boeten wegens diefstal, echtbreuk enz., achtereenvolgens van 1635, '41, '38, '40, '41, '48, '61, '65, '82 en '83, en op de veertiende bladzijde eene acte van 25 December 1604, waarin verwezen wordt naar de daar tegenover staande acte van Vrijdag na Paschen 1544.

Op deze acte van 1544 volgen tot 1590 allerlei acten van volontaire jurisdictie, om de namen van personen en ligging van huizen belangrijk, waaruit blijkt dat, terwijl op 22 April 1566 nog een overdracht voor gemeene schepenen plaats had, deze op 5 Juni van dit jaar voor Burgemeesters, Schepenen en Raad, in schependom zittende, plaats vond. De

volgorde in tijd wordt aan het eind van het 12de katern afgebroken, daar na eene acte van 1590 er eene van 1577 en dan eene van 1589 volgt; het 13de katern vangt, als gezegd, met eene acte van 1541 aan, gevolgd door acten van 1542, '43, '57, '59, '72, '83, '90, '91, '90, '91, '39, '52, '91, waaromtrent ik alleen opmerk dat in die van 1557 »burgemeesters, schepen ende raet« voorkomen.

Wanneer de stad burgemeesters gekregen heeft, is mij niet gebleken; — hoe deze benoemd werden, is in de Almeloſche Oudheden te zien.

In het verslag omtrent eene uitgave der stad-, dijk- en markeregten door het bestuur der Vereeniging op 7 Juli 1866 uitgebracht, worden onder het te bewerken materieel bij den stadbrief van Almelo, enz. ook genoemd de uitspraken omtrent gerezen conflicten van 1462 en 1508, door Dumbar ¹⁾ uitgegeven; ik meen het bovenaangehaalde convenant van 1649, het accoord van 1657 en de uitspraak van 1660, door Racer ²⁾ uitgegeven, daaraan te moeten toevoegen.

Hiermede acht ik de mij voorgestelde taak volbracht, al is het niet tot eigen tevredenheid, omdat het mij niet gelukt is de origineele brieven van 1420 of authentieke copiën te verkrijgen, of licht te verspreiden omtrent de wording der stad en haar recht vóór dien tijd.

Mr. R. E. HATTINK.

¹⁾ Analecta II. 439. 442.

²⁾ Alm. Oudh. 430. 353. 269.

The first thing I noticed when I stepped
 out of the car was the smell of
 fresh air. It was a relief after
 being stuck in traffic for hours.
 I looked around and saw people
 walking briskly. They seemed
 to be in a hurry. I wondered
 what they were doing. I
 decided to go to the bank
 to deposit some money. I
 found a line of people waiting
 outside. I waited for about
 ten minutes before I was
 called in. I went inside and
 the teller was very friendly.
 She helped me with my
 deposit and gave me a receipt.
 I thanked her and went
 back to the car. I was
 surprised to find that the
 traffic had cleared up.
 I drove home and parked
 in my garage. I felt
 exhausted but satisfied.
 I had managed to get
 everything done in time.
 I went to bed and
 fell asleep peacefully.

I N H O U D.

Oorkonde van schepenen tot Almelo 1394	bl. 1
» » » » » 1404	» 2
» » » » » 1405	» 3
Stadbrief 1420	» 5
<i>a.</i> Brief van den Heer van Almelo bl. 6—20	
<i>b.</i> Tegenbrief van schepenen en burgers der stad	» 7—21
Stadboek :	
I. Recht ende wilkoer der stadt van Almelo	» 22
II. Ander wilkoer der stadt Almelo	» 28
III. Bepaling omtrent hooger beroep	» 30
IV. Plebisciet van 1646 en 1647	» 30
Wilkeuren der Stad Almelo (naar Racer).	» 31

1733

The first of these is the fact that the
 number of cases of this disease has
 increased in the last few years.
 This is due to the fact that the
 disease is now more common in the
 tropics and is spreading to other
 parts of the world. The second
 fact is that the disease is now
 more fatal than it was in the
 past. This is due to the fact
 that the disease is now more
 common in the tropics and is
 spreading to other parts of the
 world. The third fact is that the
 disease is now more common in the
 tropics and is spreading to other
 parts of the world.

I

1394 April 4.

Wy Gherd Abecede ¹⁾, Conraed Wijsskinch, geheyten Conraed Bry, Johan van Heghehuzen unde Johan Hüsiken in der tijt schepenen tot Almelo, doen kundich allen luden unde betughen openbaer med dessen oppenen brieve, dat vor ons sint gekomen, daer wy zeten tho gericht in eynen ghehegheden heymale, alze wy med rechte solden Borgard Koke, Hinric sin sone unde Gebbe, Hinrix wijf vorscreven, unde schulden daer vor ons quit med handen unde med munden, alze se med rechte solden, Arende den Beggher, Aleyde sin echte wijf unde er erfghenamen van al alsodannen bruetschatte unde losce alze se Hinricke vorscreven gelovet hadden med Gebben vorscreven sinen wyve ofte Borgarde vorscreven tot behoef Hinrix unde sins wyves vorscreven van allen gelde, cleynode unde medegave und gelde heymelicke ofte openbaer unde bekanden voert vor ons, dat um de bruetschat unde medeghave, wo dat de ghelovet were heymelicke unde openbaer, tot guder tijt wijtlicke unde wal betalet were unde daer num-

¹⁾ Deze naam komt als Abecede voor in eene oorkonde in het archief van het huis Almelo, opgenomen in *Oorkondenboek van Groningen en Drente* II. 187, waar hij echter Gheerd Aboede genoemd wordt.

meer ansprake mere an tho hebbene. Alle archelijst uytghesproken. In eyn tuech der waerheyt, wente dijt vor ons schepennen vorscreven gescheen is, daer wy zeten tho gherichte alze vorscreven is unde ons orkenscap up untfenghen, so hebbe wy onsen stades segel an dessen brief gehanghen. Gegheven in den jaer ons heren dusedt drehundert vier unde neghentich op zunte Ambrosius dach eyns helghen bisscops.

Naar het oorspronkelijke uit het archief van het klooster Albergen, berustende in het Rijksarchief in Overijssel. Zegel iets geschonden.

II.

1404 April 4.

Wy Coenraed Wissikijnck gheheeten Bry unde Johan van Heghehusen, schepenen in der tijt tot Almelo bekennen unde betughen in dessen apenen breve, dat vor uns is ghecomen Trude de Lindester unde ghaf daer puerlike umme Godes willen der luchtinghe unde der tijmmeringhe der kerken van Almelo, wo se mijt rechte zolde, oren ghaerden, gheleghen tusschen Kemenaden ghaerden unde Tijmpen ghaerden, unde verteech des unde droech one up in hant Borchardes Koken, do in der tijt raetman der kerken van Almelo, to behoeff der luchtinghe unde tijmmerijnghe vorsz. also dat see unde ore ervende noch ne gheenrehande recht noch eyghendoem an wachtene zolen wesen. Do rechtevoert untfenck Trude vorsz. den vorsz. ghaerden tot oren lyve van Borcharde vorsz, eens raetmans der kerken vorsz., daer jaerlix af to ghevene eynen

bramesschen to behoef der luchtinghe unde tijnmerijnghe vorsz. Hijn weren an unde aver Aernt Begher, Rodolphus Begher scholemester in der tijt tot Almelo unde anders guder lude ghenoech. Al arghelist utghesproken unde des to tughe hebbe wy schepenen vorsz umme bede willen Truden unde Borchardes vorsz unses stades zeghel an dessen breeff ghehanghen. Ghegeven int jaer uns heren dusent veerhundert unde veer op sunte Ambrosius dach eens hillighen leerres.

Naar het oorspronkelijke in het archief van het huis Almelo. Zegel afgefallen.

III.

1405 Maart 12.

Wy Coenraed Wissikijne, anders gheheeten Bry, Johan Heeghehues, Ghert de Smijt unde Ghizebert van der Kule, schepenen in der tijt tot Almelo, doen kundich allen luden en kennen unde betughen apenbaer mijt dessen apenen breve, dat vor uns sint gecomen, daer wy seeten to gherichte in eenen ghehegheden heymale alsoe wy mijt rechte zolden, Johan Rijdderman unde Grethe Beghers sin echte wijf unde en kanden dat um alzodane bruetschat unde clenode als Grethen ghelovet was unde um mijt Grethen witlike al unde wal to goder tijt betalt was, wo dat um dat ghelovet was, et were hemelike eeder apenbaer, unde en kanden daer voert eendrachtlike, dat see mijt der medeghave unde bruetschatte vorg. verschot zolen wezen van al oren vaderliken unde moderliken erve, et were erfnisse afte enich ander guet, rorende eeder unrorigh,

waer dat oeck gheleghen is, unde verteghen des unde ghenghen des uet mijn ordele unde mijn rechte alze recht is, also dat see daer nicht meer an en hebben, an behoelden noch nummermeer an to wachtere zolen wesen, see afte enich man van oerre wegghen, mijn yenighen rechte eeder ansprake ne gheenreleye wijs et en were dat see god ervede.

Oeck zo sin vorwaerde, wert zake dat Grethe vorg. aflivich woerde sunder witlike buert, dat god verbeede, dat dan oer andeel oers gudes weder verervet zal wesen up oer rechte ervent. Al arghelist uetsproken. In eyn tuech der waerheyt zo hebbe wi schepenen vorsz. unses stades zeghel an dessen brief ghehanghen. Daer dit gheschede daer weren an unde aver Wolter van Marculo gheheeten de Beye, Bernd van Marculo ende anders guder lude ghe-noech. Ghegheven int jaer uns heren dusent veer-hundert unde vyve up sunte Gregorius dach eyns hillighen paweses.

Naar het oorspronkelijke uit het archief van het klooster Albergen, berustende in het Rijksarchief in Overijssel. Zegel gaaf, hieronder afgebeeld.

S T A D B R I E F

1420.

I.

Ick Egbert, Her toe Almelo, make kund ende kennelich ¹⁾ allen luden, de dessen bref solen sien of horen lesen, dat ick vor my, vor myne erfgenamen ende nakomen hern toe Almelo gegeven ende gemaket hebbe, geve ende make vermits dessen breve den scepenen ende gemeynen borgers toe Almelo also-dane recht, vryet ende wilkor, als hijrna bescreven steet, dat sy na der stads orbar vermeren ende vermijuren mogen, so dat de scepenen alle broke so hijrin genomt stan, de bijnnen der stad vryet toe Almelo geschin, de ick of myne erfgenamen ende nakomen hern toe Almelo mijt rechte boren mogen, solen hebben half ²⁾, dar see der stades orbar vort mede doen ende proven solen, welcke broken wy met mallich anderen to samen na der stades wilkor ³⁾ toe Almelo utmanen ende inwijnnen solen.

1. Int erste so en sal nemant den anderen lochenen; dede dat we ⁴⁾ de sal gelden een punt: mach men hone nicht betugen, so sal hie sijnch untschuldigen mijt sijn rechterhand.
2. Item we den anderen def heet of horensone, scallich of menedich, de sal gelden een punt.

¹⁾ B. heeft: *maecke cundt.* ²⁾ B. heeft na half: *„den broiecke de in der stadt vryheit scheid, dar sie dier stadts orbar voort mede,”* enz. ³⁾ B. heeft: *malcanderen 't samen ende to gelicks nae der stadt wilkoer.* ⁴⁾ B. heeft: *die dat dede, die sall.*

II.

Wy Johan Heghehues ¹⁾, Berend van Markelo, Henric de Boedeker ²⁾, ende Hermen Heetbrinck ende wy ghemenen borghers der stad van Almelo maken kundich allen luden, de dessen breff solen seen off horen lesen, dat wy vor uns ende unsen nakomenden schepenen ende ghemenen borghers der stad van Almelo hebben gelovet ende loven vermijts dessen breve Egberte, her ³⁾ to Almelo, ende synen erfghenamen ende nakomenden heren to Almelo also-dane punte ende articule, die hijrnae bescreven staen, to holdene, also dat wy em ende synen erfghenamen ende nakomenden heren to Almelo solen gheven de helfte van allen broken, die in der stad van Almelo schoet, den sole wy to hope uutmanen ende inwijnnen ende boren den ⁴⁾ to samene to unser beyder beste.

1. Int erste so en sal nemant den anderen lochenen: de dat dede de sal ghelden een punt: mach men hone nicht betughen so sal hie sich untschuldighen mijt sijn ⁵⁾ rechterhant.
2. Item we den anderen deff heet off horensone, schallick off menedich de sal ghelden een punt.

¹⁾ C. heeft: *Heghehues*, D. *Heghenes*: ik lees *Heghehues*, omdat *Johan van Heghehuxen* en *Johan Heghehues* in de voorafgaande oorkonden voorkomen. ²⁾ D. heeft: *Broeder*. ³⁾ en ⁴⁾ Dit woord ontbreekt in D. ⁵⁾ D. heeft: *syner*.

3. Item we den anderen verreder heet of velscher, de sal daerumme gelden vijf punt.
4. Item wert ock dat eyne vrouwe de andere hete hoer of hoeren, de sal daerumme gelden een punt.
5. Item we den anderen daghet ute den hues off up die strate ofte up dat velt, de sal daerumme gelden tyen punt ofte hie sal sijch untschuldigen mijt den hogesten, dat is met der rechterhant.
6. Item we den anderen blau of blodich off ¹⁾ to der eerden schleet, oftet tot synen unwillen gewesen hevet, wort hee beschuldiget ²⁾, so sal hee gelden vijf punt en sal darto beteren by ons ende den scepenen to Almelo vorschreven.
7. Item we ein mees trekket, de sal daerumme gelden een punt.
8. Item we den anderen wondet lijtmate deep, de sal daerumme gelden vijf punt.
9. Item we den anderen wondet dyeper dan lijtmate, de sal darumme gelden tyen punt.
10. Item we den anderen legende lage vorlegede, de sal darumme gelden twellef punt, ende mach hie des nicht betuget worden so mach hie sijch des onschuldigen met den hogesten, dat is met sijn rechterhant.
11. Item we verborgene wapene draget op den anderen, de sal derumme gelden vijf punt.
12. Item daer twe onser ondersaten twistet dat mogen twe scepene ofte twe borger in eynen vrede setten by veertich punden ende wert sake dat se dar nicht van en holden ³⁾ so sal men hem eyne vrede beden by lyve en by guede ende we der vrede breke, de hadde verbroken lijf en guet.

¹⁾ A. heeft: *ende*. ²⁾ B. heeft: *wort hy daer beschuldiget*.

³⁾ A. heeft: *hele*.

3. Item we den anderen verroeder heet off velsscher, de sal daerumme gelden vijf punt.
4. Item wert oek dat eyne vrouwe de andere hete hoer off hoerre, de sal daerumme ghelden een punt.
5. Item we den anderen daghet uut den hues off up die strate offte up dat velt, de sal daerumme ghelden tyen punt, offte hie sal sich ontschuldighen mijt den hoghesten, dat is med der rechterhant.
6. Item we den anderen blau off blodich off to der eerden sceet, offtet to synen unwillen sy, wort hie daer beschuldighet so sal hie ghelden vijf punt en sal daerto beteren by uns ende den richter van Almelo.
7. Item we een mees trecket, de sal daerumme ghelden een punt.
8. Item we den anderen wondet lijtmate deep, de sal daerumme gelden vijf punt.
9. Item we den anderen wondet dyeper dan lijtmate, de sal daerumme gelden tyen punt.
10. Item we den anderen leghendelaghe vorleghede, de sal daerumme ghelden tweleff punt. Ende mach hie des nicht betughet werden, so mach hie sich des onschuldighen met den hoghesten, dat is med sijn rechterhant.
11. Item we verborghene wapene draghet op den anderen, de sal daerumme ghelden vijf punt.
12. Item daer twe onser ondersaten twistet dat moghen twe schepene offte twe borgher in eynen vrede setten by veertich punden ende wert sake dat se daer nicht van en helden ¹⁾ so sal men hem eyne vrede beden by lyve en by guede ende we den vrede breke, de hadde verbroken lijff en guet.

¹⁾ C. heeft: *hele*.

13. Item we den anderen verbodet van schulden wegene ende nyet vor en queme ende hie by hues were, so hadde de ander gewonnen sijn clagelyke guet ende de scepenen solen hem geven horen baden to pande des ersten richtedages.
14. Item we ¹⁾ eyne wapenrucht maket by dage dat is eyn punt ende by nachte iijst vijf punt.
15. Item we van desse koren vorgesr. des anderen dages verbodet ²⁾ wort ende hie by hues is, so sal hie des morgens vor den richter en vor de scepene komen ende plegen rechttes, gelike vorgescreven is, ende versumede he dan dat recht, so sal men hone ute der stad leggen ende en sal dar niet weder inkomen, hee en hadde koer ende borgerschap besat ende gewonnen by kennisse des richters ³⁾ ende der scepenen ende nemant sal hone ⁴⁾ hoven ⁵⁾ noch husen by eyne pene des dages een punt.
16. Item wert ock dat enich brant velle ⁶⁾ in eynen hues ende de wert noch dat gesijne des nicht erst ut en brachte op de strate mijt eyne wapenrucht, he sol daerumme gelden tyen punt; mer mach hie dat ⁷⁾ betugen mijt synen naburen an beyden syden, dattat geruchte van hone ⁸⁾ eerst vortquam so en sal hye daer nyet umme gelden.
17. Item wo swaer ofte wo groet dat de eyne den anderen wondet van onse ondersaten, de richter noch de scepenen en solens nicht antasten, so lange als de gewondede den adem in den lyve hevet meer ⁹⁾ de scepene solen tusschen den hant-

¹⁾ A. heeft: *die*; B. *wie*. ²⁾ B. heeft: *des avendes vurgebodet*.
³⁾ B. heeft: *gerichts*. ⁴⁾ B. heeft: *omme*. ⁵⁾ B. heeft: *haven*.
⁶⁾ B. heeft: *vulle*. ⁷⁾ Ontbreekt in B. ⁸⁾ B. heeft: *onne*. ⁹⁾ A. heeft: *oder*.

13. Item we den anderen verbodet van schulden weghene ende nyet vor en queme ende hie by hues were, so hadde de ander ghewonnen ¹⁾ sijn claghe-like guet ende de schepenen solen hem gheven horen baden to panden ²⁾ des ersten richtedages.
14. Item we ³⁾ eyne wapenrucht maket by daghe dat ijs een punt ende by nachte ijs vijf punt.
15. Item we van desse koren vorgs. des avondes verbodet wort ende hie by hues ijs, so sal hie des morgens vor uns ende vor den richter komen ende pleghen rechtes ghelike vorgs. is ende versumede he dan ⁴⁾ dat recht, so sal men hone uyt der stat legghen ende en sal nyet daer weder komen, hee en hadde koer ⁵⁾ ende borgherschap besat ende ghewonnen by kennesse ⁶⁾ des gerichtes ende der schepenen ende nemant sal hone hoven noch husen by eyne pene des daghes een punt.
16. Item wert ock dat enich brant velle ⁷⁾ in eynen hues ende de wert noch dat ghesinne des nicht eerst uut en brachte op de strate mijt eyne wapenrucht, he sol daerumme ghelden ⁸⁾ tyen punt, mer mach hie dat betughen mijt synen naburen an beyden syden, dattat gheruchte van hone erst vort ⁹⁾ quam, so en sal hie daer nyet umme ghelden.
17. Item wo swaer ofte wo groet dat de eyne den anderen wondet van onse ondersaten, de richter noch de schepene en solens nicht antasten, so langhe als de ghewondede den adem in den lyve hevet mer ¹⁰⁾ de schepene solen tusschen den hant-

¹⁾ C. heeft: *ghekoomen*. ²⁾ C. heeft: *pande*. ³⁾ C. heeft: *die*.
⁴⁾ Ontbreekt in D. ⁵⁾ C. heeft: *hoer*. ⁶⁾ D. heeft: *kenninghe*.
⁷⁾ D. heeft: *veele*. ⁸⁾ D. heeft: *geeden*. ⁹⁾ D. heeft: *voer*. ¹⁰⁾ C. heeft: *oder*.

dadigen ende den gewonden eyne vrede setten; mer van de vrenden an beyden syden syne avonture to stane. Item wert dat hie storve so sal de richter en de scepene enen vrede kundich doen den magen an beyden syden, de binnen der stat woonachtig sijnt, op hoer lijf ende op hoer guet, utgeseght den hantdadige.

18. Item wert dat enich onser ondersaten den anderen misdaen hadde myet waerde ¹⁾ myet sclage off myt wonde ende quame degene, den misdaen wer, an den richter ende an ²⁾ den scepene en begherde beteringe van hone ³⁾ te hebben, so solen se dat den anderen to wetene doen, dat hie onse borger misdaen hevet ende leggen hem eyne dagh vor ⁴⁾ den richter en vor de scepene ende sal hone doen ⁵⁾ nae der verhalinge, also alst de richter ende de scepene kennen, dat de eyne den andere met rechte schuldig is to done.
19. Item wer yemant de onsen ondersaten misdaen hadde of guet genomen hadde buiten der vryet to Almelo ende queme hee daernae in de vryet, so mochte hee one besetten mijt den richter ofte met der stad boden ofte met twee borgeren, so sal degene den misdaen is an den richter en scepenen gaen ende seggen: de man is hijr binnen ende begher dat one ⁶⁾ so guet hebben dat hie my dat betere ofte dat guet wederrichte ende wil hee des dan blyven by den richter ende den scepenen, so salt unse ondersaten van hem ⁷⁾ nemen, en wil hee des niet doen soe

¹⁾ B. heeft: *woorden*. ²⁾ B. heeft: *vur*. ³⁾ B. heeft: *unne*.
⁴⁾ A. heeft: *van*, B. *vur*. ⁵⁾ A. heeft: *dan*. ⁶⁾ B. heeft: *dat ghy onne*. ⁷⁾ B. heeft: *uns*.

dadighen ende den gewonden eynen vrede setten mer van de vrenden an beyden syden syne aventure to stane. Item wert dat hie storve, so sal de richter en de schepene enen vrede kundich doen den maghen an beyden syden, de binnen der stad woonachtig sijnt, op hoer lijff ende op hoer guet, uutghesecht ¹⁾ den hantdadighe.

18. Item wert dat enich onser ondersaten den anderen misdaen hadde myet waerde, mijn selage offt mijn wonde ende quame deghene den misdaen wer ²⁾ an den richter ende an de schepene en begherde beteringhe van hone te hebben, so solen se dat den anderen to wetene doen, dat hie onse borgher misdaen hevet ende legghen hem eynen dach vor ³⁾ den richter en vor de schepene ende sal hone daen nae der verhalinghe, also alst ⁴⁾ de richter ende de schepene kennen, dat de eyne den anderen met rechte sculdich is to done.
19. Item wer yemant, de onsen ondersaten misdaen hadde off guet ⁵⁾ genomen hadde buten der vryet to Almelo ende queme hee daernae in de vryet, so mochte hee one besetten mijn den richter offte med der stad boden ⁶⁾ offte med twee borgheren, so sal degene den misdaen is an den richter en schepenen gaen ende segghen: de man is hijr binnen ende begher, dat one so guet hebben, dat hie my dat betere offte dat guet wederrichte ende wil hee des dan blyven by den schepenen en den richter so salt unse ondersaten van hem nemen. Ende wil hee des niet ⁷⁾ doen so solen

¹⁾ D. heeft: *uutghescheden*. ²⁾ D. heeft: *wert*. ³⁾ C. heeft: *van*.
⁴⁾ D. heeft: *alse*. ⁵⁾ C. heeft: *geut*. ⁶⁾ D. heeft: *baden*. ⁷⁾ D. heeft: *nicht*.

soelen hem die richter ende die scepenen toeseggen dat hye uuthrueme by der sonnen ende deede hye des niet, wat hem beschiede, dat solde hie holden vor sijn eigen. ¹⁾

20. Item so mogen onse richter en scepene unse ondersaten binnen der vryet toe Almelo ofte daer buten boden vor de vryet ofte vor dat land, daer het unsen richter of scepene duncket, dat noet is, ende hee by hues en mechtig is, by de eerste penen van tyen punden de ander bedinge van twintig punden ende vort tot vijftich punden ofte toe hondert punden, daer de richter en scepene mede sint yegenwoordig.
21. Item wert dat enick kloeken slag geschiede van den lande of in onser herscap ²⁾ so sal ellick man volgen by eynen pene van dreen punden.
22. Item wert ook dat ymande timmerde den anderen to nae ende hie dat claghede den richter ende den scepenen, so solent de scepenen beseen nae alder konde en seggen hem dan dat hie rueme binnen acht dage ofte binnen verten nachten. ³⁾ Wert saeke dat hie des nicht en dede, so mannich dach so mannich punt.
23. Item so we spreket op eynen scepenen, de breket also vele ofte hee se alle versprecke, dat ellick een punt.

¹⁾ A. heeft: *soe soelen sie den man soe lange holden ende tonen* (volgens Racer: *toven*) *dat den Clager (en, volgens Racer) de Heerlijckheit van Almelo vul geschewn sy.* ²⁾ B. heeft: *dat jennich kloekenslach geschiede van ons off van onsen richter off van onsen schepenen van Almelo in onser heerschap.* ³⁾ Naar Racer, A. heeft: *verrenmachten*; B. *vierthien nachten.*

hem de richter en de schepenen tosegghen dat hee uutrume ¹⁾ by der sonnen. Ende dede hie des niet wat hem beschede dat solde he holden vor syn eyghen ²⁾.

20. Item so mach unse richter en schepene unse ondersaten bijnnen der vryet toe Almelo offte daer bute, so veer ³⁾ als ons stadrecht gheet, boden vor de vryet offte vor dat land, daer uns ende unsen richter duncket dat noet is, ende hee by huis en mechtigh is by de eerste penen van tyen ponden de andere bedinghe ⁴⁾ van twintich ponden ende vort tot vijftich ponden offte toe hondert ponden, daer de richter en schepenen mede sint yeghenwordich.
21. Item wert dat enich kloekenslach geschede van unse richter offte van de schepenen van Almelo in der herscap, so sal ellick man volghen by eyner pene van dreem ponden.
22. Item wert ock dat yemande tymerde den anderen to nae ende hie dat claghede den richter ende den schepenen, so solent de schepenen beseen nae alder konde en segghen hem dan, dat hie rume bijnnen achte daghe offte bijnnen verten nachten ⁵⁾. Wert sake dat hie des nicht en dede, so ⁶⁾ mannich dach so mannich punt.
23. Item so we spreket op eynen schepenen de breket also vele offte hee see alle verspreke, dat ellicken een punt.

¹⁾ C. heeft: *werunne*. ²⁾ C. heeft: *solé he hale vor sijn eyghe*.
³⁾ D. heeft: *woer*. ⁴⁾ D. heeft: *bodinghe*. ⁵⁾ C. heeft: *verrennachten*. ⁶⁾ D. heeft: *also*.

24. Item wert ook dat wy ymande van dessen broken vorgeschr. buiten der scepenen van ons seeden leten, so mogen de scepenen buten ons oer ¹⁾ andeel van de brooke utmanen van dengenen, die brookagtig is na der stad wilkor, sonder onsen ovelen moet ²⁾ sonder argelist.
25. Item wert sake dat wy scelachtig weren mijtymande binnen Almelo geseten ende woonachtig wer, den sole wy vervolgen vor den scepenen, den solen se ons to rechte setten, weren sye des nijt mechtich ³⁾, so solen see den overgeven ende dan moge wy ⁴⁾ antasten opboden ⁵⁾ laten ende der so lange holden, dat wy daer meede verleyket ende vereeniget sijn ⁶⁾.
26. Item weer ok we brocachtig in dessen vorschr. punten ende ⁷⁾ to synen brocke nicht gelovet of gegudet en wer, de soldè borge setten, konde de ghene borge krygen ⁸⁾ so mach men hone halden vor syne broke so lange dat hee den verwisset hebbe. ⁹⁾
27. Item so solen de borgers van Almelo hebben den oversten stadgraven inne to vijsschene, wan hem des genoget, mijt den Haghene van den Eschporte bet ¹⁰⁾ an de Ae ende daer solen se schutten vor holden, als se by Everdes tyden van der Ese

¹⁾ A. heeft: *de*. ²⁾ Naar Racer. A. heeft: *oveler moet*, B. *oecelmoete*. ³⁾ B. heeft: *en weeren sie sijn nicht mechtig toe rechte*. ⁴⁾ B. heeft: *den*. ⁵⁾ B. heeft: *opleyden*. ⁶⁾ A. heeft: *dat hee mijt noiden van ons ghede* (volgens Racer *schede*). ⁷⁾ A. heeft: *Jae worde ok we*, enz. B.: *Item weer oock wie die in desen vuygl. punten broickachtich worde, die*. ⁸⁾ B. heeft: *hadde hie geene borgen*. ⁹⁾ B. heeft: *so mach men antasten en holden also lange, dat hy synen broicke verwisset hebbe*. ¹⁰⁾ B. heeft: *hent*.

24. Item wert ook dat yemande van desse broken ¹⁾ vorgs. van ons schepenen scheyde buten Egberte, Here to Almelo off van synen erfg. offte van nakomenden heren vorgs., so moghen se oer andeel van den broke uutmanen sonder onse ovelen moet ende wedersegghen van denghene, de broekactich ²⁾ sijnt sunder arghelist.
25. Item wert sake dat wy schelactich ³⁾ weren mijt yemande binnen Almelo gheseten en woonachtig, den sole wy schepenen to richte ⁴⁾ setten ende weren ⁵⁾ wy hem nicht machtich to rechte to brenghen, so solen wy ene overwysen Egberte Here to Almelo off synen ervende ende nakomende heren vorgs. so moghet se eene ⁶⁾ upleden ende antasten ende holden ene so lange, dat wy daer mede verlyket en vereenigt sijn.
26. Item wert ock we, de in dessen vorgs. punten broekachtich woerde, de to syne broke nicht gelovet offte ghegudet en were, de solde borghen setten; hadde hie ghene borghen so mach men antasten ende holdene also lange dat hie synen broke verwiset hebbe.
27. Item so sole wy borgers van Almelo hebben den overste stadgraven inne to visschene, wanneer ons des ghenoghet, mijt den Haghene van der Esschpoorte bet ⁷⁾ an de Ae ende daervan sole wy schutten ⁸⁾ holden, also wy by Everde tyden

¹⁾ C. heeft: *brake*. ²⁾ D. heeft: *broekachtich*. ³⁾ D. heeft: *schelachtich*. ⁴⁾ D. heeft: *rechte*. ⁵⁾ C. en D. hebben: *wer*. ⁶⁾ D. heeft: *eme*. ⁷⁾ C. heeft: *het*, D. *hent*. ⁸⁾ C. heeft: *scheuten*.

mijns vaders seliger gedenkenisse, darvan to donde plegen ¹⁾, en wy solen jarlijx, wan de schutten papegoy ²⁾ scheten, hem to volliste gheven twe swane ofte twe scap, welcke toe onsen kor van den twyen dat we hem levest geven ³⁾, ende van den schutten coevelen ⁴⁾, de hem de scepenen jarlijx geven, dar solen wy de helfte van betalen ⁵⁾.

28. Item so solen de scepene den werf holden en maken, dar men ⁶⁾ holt en rogge ⁷⁾ pleget in en uut to scepene, op ors selves kost en darvor solen see hebben en boren ⁸⁾ sodane gelt als daer jarlyks van den potten komet. Beholden ⁹⁾ ons allikewal eyn ¹⁰⁾ half pund pepers jarlix to betalen op dat hues to Almelo ¹¹⁾.

29. Vort so hebbe Egbert vorschr. gelovet en love an guden trouwen vor my vor myne erfgenamen ende nakomen hern toe Almelo ¹²⁾ den scepenen en gemeyne borgers toe Almelo, see to haldene en to latene in aldusdanen rechte, vryet ende wilkor als vorschr. steet ende hem des nijt enigerwijjs ¹³⁾ to brekene ¹⁴⁾ ijnne to verkortene sonder ienegerhande ¹⁵⁾ argelist.

1) B. heeft: *vaders — den Godt genaede — toe doene plegen.*
 2) B. heeft: *oeren papengoy.* 3) B. heeft: *icelcker wy lievest willen.*
 4) A. heeft: *toewesen.* 5) B. heeft: *Ende wij sollen den schutten die helfte van den coevelen geven als mijn vader in vertyden hem toe geven ende te doen plach.* 6) A. heeft: *me.* 7) B. heeft: *den roggen ende holt.* 8) A. heeft: *boren. B.: boeren.* 9) B. heeft: *beholtlick.*
 10) B. heeft: *den.* 11) B. heeft: *huis Almelo.* 12) B. heeft: *Voort so hebbe ick Egbert gelaeet en love vur my vur mynen erfgenamen ende naekomenden heeren tot Almelo.* 13) B. heeft: *nijrleye wijs.* 14) B. heeft: *ende.* 15) B. heeft: *jennigerhande.*

- van der Ese, den God ghenade. to done pleghen, ende wanneer de schutten ¹⁾ oren papegoy scheyten jaerlicx, so sal um Egbert vorgs. off syne ervende offte nakomende heren vorgs. gheven twe swane ofte twe schape, wellicke see levest willen. Ende wy solen den schutten ²⁾ covelen ³⁾ gheven, de helffte sal uns gheven Egbert offte syne erf. offte nakomenden heren vorgs.
28. Item so sole wy den werff maken, daer men den rogghe ende holt in ende uut to schepene plecht, up ons selves kost ende daervor ⁴⁾ sole wy boren alsodane ghelt als jaerlikx van den potten komet, behodelick allikewal Egberte vorgs. offte syne erf. ende nakomenden heren vorgs. een halleff punt pepers, dat wy jaerlicx solen betalen up dat hues to Almelo.
29. Vort so hebbe Johan, Berend, Henric en Herman vorgs. ende wy gemene borghers der stad van Almelo vur uns en unse nakomende schepenen en borghers vorgs. ghelovet Egberte, Her tot ⁵⁾ Almelo, ende synen erf. en nakomende heren to Almelo, to holdene ende to latene in alsodane punten ende rechten als vorgs. steet, ende vredes ne gheenreleye wijs ⁶⁾ te breken ende ijnne to verkorten, sunder enigherhande arghelist.

¹⁾ C. heeft: *scheuten*. ²⁾ C. heeft: *schuile*. ³⁾ C. heeft: *loucken*.
⁴⁾ C. heeft: *daerveon*. ⁵⁾ D. heeft: *to*. ⁶⁾ C. heeft: *na helegewijs*,
 D.: *neghelegewijs*.

Hyr hebben an ende over gewesen her Johan Tjig ¹⁾ to der tijd kerckher toe Almelo, Wolter van Covorden ²⁾ amptman in der tijd in Twente, Henrick van Redese ³⁾ en scepenen en raed der stad van Aldensale ⁴⁾ alsoe rechte dedingeslude, an ⁵⁾ beiden syden hÿrto gekoren en gebeden ⁶⁾.

Ende to eynen tuge der waerheyt aller punten vorscr. so heb ick Egbert vorscr. ⁷⁾ mijn segel vor my vor myne erfgenamen en nakomen hern toe Almelo ⁸⁾ an dessen bref gehangen ende vort ⁹⁾ gebeden omme mere ¹⁰⁾ vestinge wille Johanne van Bervorde ¹¹⁾ ende Henrik van Bervorde ¹¹⁾ gebroders dessen bref mijt my te besegelen mit oren segelen ¹²⁾. Ende wy Johan ende Henrick gebroders vorscr. geheten van Bervorde hebben ¹³⁾ omme ¹⁴⁾ bedden willen Egbertes, hern toe Almelo, vorscr. ende omme ¹⁴⁾ merre kunde wille onse segele mede an dessen bref gehangen.

Gegeven int jaer onss hern dusedent vierhundert en twintich op Sinte Vitus dach eyns hilgen mertelers ¹⁵⁾.

¹⁾ B. heeft: *Tug*. ²⁾ B. heeft: *Coeverden*. ³⁾ A. heeft: *Peese*.
⁴⁾ B. heeft: *stadt van Oldensecl*. ⁵⁾ B. heeft: *op*. ⁶⁾ B. heeft: *geboden*. ⁷⁾ Ontbreekt in B. ⁸⁾ B. heeft: *nackommenden heeren tott Almelo*. ⁹⁾ B. heeft: *hebbe*. ¹⁰⁾ B. heeft: *der meerre*. ¹¹⁾ B. heeft: *Bervoerde*. ¹²⁾ De laatste drie woorden ontbreken in B. ¹³⁾ B. heeft: *Ende wy Johan van Bervoerde ende Henrich gebroeders vurgl. hebben*. ¹⁴⁾ A. heeft: *ombe*. ¹⁵⁾ B. heeft: *op onser liever vrouwen avent ghieten Visitatie*.

Hijr hebben an en over gewesen Her Johan Tjg ¹⁾ kerkheer to der tijt to Almelo, Walter ²⁾ van Covorde amptman in der tijt in Twenthe, Henric van Redese ende schepenen ende raet der stad van Aldensele als rechte dedingesluden op beyden syden hijrto ghekoren en ghebeden.

Ende to eynen tughe der waerheyt aller punten vorgs. so hebbe wy schepenen vorgs. vor uns en nakomenden schepenen der stad van Almelo en nakomenden borghers der stad van Almelo unses stades seghel beneden an dessen breff ghehanghen, ende hebbe vort gebeden umme der merre vestenisse willen Johanne van Bervoerde en Henrike van Bervoerde gebroeders dessen breff med uns to beseghelen. Ende wy Johan van Bervoerde en Henric van Bervoerde ghebroeders vorgs. umme bede wille derschepenen van Almelo vorgs. ende umme der ghemene borghers wille van Almelo, so hebbe wy unse seghel umme der merre konde willen mede an dessen breff ghehanghen.

Ghegeven int jaer uns Heren dusent vierhondert en twintich up unser lieven Vrouwen ³⁾ avent, gheheten Visitatio.

¹⁾ C. heeft: *Tjg*. ²⁾ D. heeft: *Wolter*. ³⁾ D. heeft: *liever Vrouwen*.

S T A D B O E K

I.

**Dit is recht ende wilkoer der stadt van Almelo,
die sie nae oren orbaer mogen meren ende
verminren na orbar der stat.**

I. In den iersten wie den anderen lochent, die sal daeromme gelden een pont; mach men one betugen niet, soe sal hij sich ontsuldigen mit sijnre rechterhandt.

II. Van of dief oft hoerenzoene
tho heten.

Die den anderen deefft heet of horensoene, scallick of menedich, sal gelden een pont.

III. Van verreder oft velscher te heten.

Wie den anderen verreder oft velscher heet, sal daeromme gelden vijf pont.

IV. Een vrou die ander horre te heten.

Het ene vrouwe die ander hoer oft horren, sal daeromme gelden een pont.

V. We den anderen daget uten huys.

Wie den anderen daget uten huys ofte op die strate oft op dat velt, die sal daeromme gelden tijn ¹⁾ pont,

¹⁾ Later veranderd in: xx.

off hij sal sich ontschuldigen mit den hogesten, dat is mitter rechterhandt.

VI. Van blaen of blodijch te slane.

Die den anderen blau eder blodich oft ter eerden slaet, oft tot synen onwillen gewesen heeft, wort hy daer besculdighet, soe sal hy gelden vijf ¹⁾ pont, ende sal daertoe beteren by onsen Joncheren van Almeloe in der tijt ende by den scepen van Almeloe.

VII. Van messen to trecken.

Wie een mes trecket, sal daeromme gelden een ²⁾ pont.

VIII. Wie daer den anderen wondet litmate diep.

Die den anderen wondet litmate diep, die sal daeromme gelden vijf ³⁾ pont.

IX. We wondet dieper dan lijtmate.

Wie den anderen wondet dyeper dan litmate, die sal daeromme thyen ⁴⁾ pont gelden.

X. Leggede lage vorleechde.

Soe wie den anderen leggede lage vorleechde, sal daeromme gelden xii ⁵⁾ pont; ende mach hy des niet betuget werden, soe mach hie sich des ontschuldigen mit den hogesten, dat is mit rechterhandt.

¹⁾ Later veranderd in: xx.

²⁾ " " " xx.

³⁾ " " " xx.

⁴⁾ " " " vertich.

⁵⁾ " " " xx.

XI. Van verborgen wapen te draghen.

Soe wie verborgene wapen draget op den anderen, die sal daeromme gelden v ¹⁾ pont.

XII. Van twe ondersaten, die twijstet.

Daer twe onser ondersaten twijstet, dat mogen twe scepene oft twe borgeren in ene vrede setten by xl ponden; ende weert saecke dat sij daer niet van helden; soe sall men hem enen vrede beden by lyve ende by guede, ende wie den vrede breke, dat verloren lijff ende guet.

XIII. Van verboden van sculdes wegen.

Soe wie den anderen verbodet van sculdes wegen ende niet vor en queme ende by huys were, soe hadde die ander gewonnen sijn claegelike guet, ende die scepen solden hem geven orem boden toe pendens des iersten richtendages.

XIV. Van wapenruchte te maken.

Soe wie een wapenruchte maket by dage, dat is een ²⁾ pont, ende by nachte, dat is v ³⁾ pont.

XV. Van koren voir te boden.

Soe wie van dese koren voirg. des avens vorgebodet wort ende hy by huys is, soe sall hy des morgens voir den rijchter ende scepen comen ende plegen rechtes gelijc als hier voirssz. is, ende versmaede hy dan dat recht, soe sal men one uijt onsser stadt leggen

¹⁾ Later veranderd in: x.

²⁾ " " " " xx.

³⁾ " " " " xl.

en sal dair niet weder incomen, hie en hadde koer ende borgherscap besat ende gewonnen by kennijnghe des gherichtes ende der scepen; ende nymant sal one hoven noch husen by eenre pene des dages een pont.

XVI. Oft brant gevielle in enen huse.

Weert oec dat enich brant volle in enen huys ende die weert noch dat gesijnne des niet ierst uit en brachte op die strate mit een wapenrochte, hie sal dairomme gelden xxxx ¹⁾ pont. Mer maech hy dat betugen met synen naberen an beydent syden, dat het geruchte voert van one coemt, soe en sal hie daeromme niet ²⁾ gelden.

XVII. Die ene den anderen te wonden.

Woe swaer oft woe groet dat die ene den anderen wondet van onsen ondersaten, die rijchter noch die scepenen en sollens niet antasten, soe lange als die gewondede den adem in den live heeft, mer die scepen solen tuschen handadighen ende den gewonden enen vrede setten, mer van den vrienden an beyden tsyden synen aventuer te staen; en weer dat hy storve, soe ³⁾ die rijchter ende die scepenen enen vrede kondich doen den magen an beydent syden, die binnen onser stadt sijnt woenachtich, op hoer lijff ende op oer guet, uytgeseget den handadigen.

XVIII. Van onsen ondersaten.

Weert dat onser enich ondersaten den anderen misdaen hadde mit woerden, mit slagen oft mit won-

¹⁾ Oorspronkelijk stond hier waarschijnlijk: x.

²⁾ Het woord „niet” met latere hand boven den regel.

³⁾ Hier is waarschijnlijk uitgevallen: *sal*.

den, ende queme diegene, den misdaen weer, an den richter ende an die scepen ende begeerde beteringe van one te hebbene, soe solen sie den anderen te weten doen, dat hy onsen borgeren misdaen heeft, ende leggen hem enen dach voir den rijchter ende scepen, ende sal one doen nae der verhalinge alsoe als die rijchter ende scepen kennen, als die ene den anderen mit rechte sculdich is te doen.

XIX. Van onsen ondersaten misdoen.

Weer yment, die onsen ondersaten misdaen hadde oft guet ghenomen hadde buten onser stadt, ende queme hie daerna in onse stadt, soe mochte hie one beseten mit den rijchter of mit der stadt boden of mit twee borgeren, soe sal dieghene, die misdaen is, an den rijchter ende scepen gaen ende seggen: die man is hyer bijnnen, ende begeer, dat gy one alsoe guet hebben, dat hy my dat betere ofte dat guet wederrechte, ende wijl hie des dan blyven by den rijchter ende scepen, soe salt onse ondersate van hem nemen; ende wil hy des dan niet doen, soe solen hem die rijchter ende scepen toe seggen, dat uyt-rume by der sonnen; ende dede hy des nyet, wat hem beschede, dat solde hy holden vor sijn eygen.

XX. Soe mogen richter ende scepen.

Soe mach onse rijchter ende scepen onsen ondersaten bijnnen onser stadt oft buten onser stadt beden voir onse vryheit oft voir dat landt, daer onsen rijchter ende scepen donket, dat noet is, ende by huys ende mechtich is, by der ierster penen van x ponden, die ander bodinge van xx ponden ende voert toe vijftich ponden ofte tot hondert pont, daer rijchter ende scepen mede sijnt ieghenwoerdich.

XXI. Van kloekenslage.

Weert dat enich kloekenslach gescede van den lande oft in onsser heerscap, soe sal ellic man volgen by een pene van dryen ponden.

XXII. Van tijmmeren.

Weert dat yment tijmmerde den anderen toe nae, ende hiet clagede den rijchter ende den scepenen, soe solent die scepenen beseen nae older konde ende seggen hem dan, dat hij rume bijnnen achte daghen oft bijanen vyerten nachten. Weert saecke dat hy des niet en dede, alsoe mannich dach alsoe mannich pont.

XXIII. Op scepenen to sprecken.

Soe wie sprecket op enen scepen ¹⁾, die breet alsoe vole oft hij sie al versprecke, dat weer elken iij ²⁾ pont. Ofte weer ijenich man of vrouwe, die yenighen scepenen hete deef ofte scallick ofte alsoe gelijcke waer, die sall daerumme gelden elcken scepenen thijn ³⁾ pond.

XXIV. Versprecken die stad bode.

Soe wie den stadt boden verspreckt, die sal daerumme gelden thijn pondt, behoudeelick der stadt hoer recht.

XXV. Van Jonker Egbert.

Item Jonker Egbert solde boren zelighen Speykel erfthal, alsoe dat daer gewyset wort; al rede guet sol men scheyden, mer hy solde die grove allene doen ende hy solde gheen erffenisse boren.

¹⁾ Met latere hand ter zijde: *of stadboick*.

²⁾ Later veranderd in: xx.

³⁾ " " " xx.

II.

Hier volgt ander wilkoer der stadt Almelo.

1. Die voir des anderen huse stot ofte select, werpet ofte in sijn huys lopet mit wapender handt by dage, die sal daeromme gelden tyen ¹⁾ pont ende des nachtes twijntich ²⁾ pondt.

2. Die eynen kannen worp by dage, die sal daeromme gelden tyen pondt ende des nachtes twyntich pondt. ³⁾

3. Die nae den anderen werpet mit steenen offte bylen, die sullen gelden tyen pondt ende bij nachte xx pondt.

4. Die sijch verloevet als eyn coepman, den en sal gheen marcketrecht helpen, hy mach syner aventuer staen.

5. Die kijnder sleet bijnnen tweleff jare oft beneden tweleff jaeren, die en sall ghene broken gelden; ende ellijck onderwyse syne kijnder, dat sy nyemande mijsdoen.

6. Wie pantweringe doet, dat sal men rijchten opten naestten rijchedach, *tho wetten mit xx pundt* ⁴⁾.

¹⁾ Later veranderd in: xx.

²⁾ " " " XXXX.

³⁾ Aan den kant: *Van werpen mit bylen off anders.*

⁴⁾ Later bijgeschreven.

7. Item eyn borger mach hebben eyne pot ende sijns selves holt ende guet nutvoeren sunder weerffgeelt, ende van vreemende holte sal hy gheven ghelijck eyne anderen.

8. Item wie an ernnisse pent huys, hoff ende landt binnen der stadt wijggelde, die pande sullen staen, eer sye verloren werden, achtyen weke, eer sie verloren sullen wesen *nae gedaenen verkoop* ¹⁾. Mer worden sijnt, dat all tilbor guet sal voergaen, ende dat sal dan staen nae older gewoenten, *tveten drie daege* ²⁾.

9. Item dat genijch borgher kofte weer off vordreet op den anderen borgher, die sall daeromme gelden xx pundt.

10. Item dat jemandt weer, dat scheelachtich off handtgemege mijt mallekanderen gewesen sijn, alsoe dat dar die rijchter ende sceppen hem eyne vreden setten; duncket dan den rijchter ende den sceppen dattet nutte sy, soe moegen sy dengennen, die alsoe schellactich ende handtgemege gewesen sijn, oick verbieden, dat sye gene wapene up mallekanderen draghen sullen, ten iersten bade by vijff punden, alsoe voert gedubbelt tot hondert punden toe. Mer konde jement van hem beyden bewysen, dat die ander wapen up hem eerst ghedragen hadde nae den verbade voergl., soe mach hy sijn weer ind wapen weer by sijch nemen ende dragen brockeloes, hent dat sijn wederpaert die voerbade wapenen ind weer weder van sijch gelecht heeft.

¹⁾ en ²⁾ Later bijgeschreven.

III.

Item de eyn beroep doet, de sal by der sonnen an handen der sceppen leggen veer goltg., so veer he des nyet en dede, so sal dat beroep van geender weerden sijn.

IV.

Anno 1646 op St. Petri hefft die gemeente geoordineert ende vastelick beslotten, dat niemant, soe brockhaffich vallen mochten van borgeren, anders sall accorderen alsz opt raethuisz nae olde stadtsplebisciten gelick van oldes gewest ende gebrucklich gewest is; mede dat bij verluisz van borgerschap, so yemant anders offt ter contrarie doen mochte.

Act. ut supra.

De gemeente der stadt Almeloe seght toe verblijven willen ende te behoeren toe verblijven bij hetgeene sie, gemeente, op Petri 1646 hebben doen tyekenen.

Actum op Petri 1647 op onsen raethuisze te Almelo.

**Wilkeuren der Stad Almelo, door Heeren van
Almelo en de Schepenen aldaar gemaakt.
Volgens het oorspronglyke op het
Stadhuis te Almelo.**

Jtem dyt synt die insaten die myn Juncker van Almelo Ende wy Schepenen hebben ingesaet nae orber ende nutticheit onss alynger menthe ende onss Stat beste als wy hapen ende meenen in dien iaere ons heren dusent vierhondert ende neghen tachtentich aengaende op sunete Peters dach ad Cathedram des hilligen Apostels.

Jtem soe synt voerwerde dat eyn yttelick die daer bucket ende browet die sael dat gheven alsmen dat ghevet boeven ende beneden vulle mathe ende swaere ghenoech vaen ghewechte ende dat bier salmen gheven voer ... bontsche maete ende neement sal tappen die kaenne en sal ghewroeghet wesen myt der Stat teyken by eynre pene van vif poende ende wie waene mathe ghevet ende bekoert waert die sal ghelden vyff punt ende wie dat broet toe licht bucket die sael ghelden vyff punt.

Jtem wee hoemborger bier tappen wyl die mach dat tappen dat jaer doer ende des gheliken bremer bier ende gheven die quaerte als dat boeven ende beneden ghelt oick die bontsche mathe vul by enen punde.

Jtem wee botter harinck oly ende keese slyten wil die sollen dat gheven als dat boeven en beneden ghelt ende een sollen dat oeck nyet toe slaen eer sie dat uut ghesleeten hebben by xx punden die helfte minen joncker ende die ander hellefte deer Stadt ende men mach dat uut sliten voir alsuleken coep als hie dat op sloch ende gaff sonder brocke.

Jtem wert oeck saeke dat daer yemant weer die syn voer niet een raekede ende waerde Ende ghenghe vaen deer weer ofte vatede boven dat voere ende die Schepenen offte die voerheren quemen ende voenden dat huis woeste ende dat voere ongeraket dat weere we dat weer die sael dair omme gelden v punt al weren daer kinder die beneden oeren twellef iaren allikewael solle sye gelden deen selven brocke voerss. Oeck soe een sael nymant gaen achter of voer buten huus myt bernen kersen soender luchte ofte voer halen soender klumpe ofte anden vaete by dreen punden. Ende oeck en sal nyemant onder boeten omme to brouwen by nachte then sy twye ure na myt nacht. Ende des gelicks niet in den oeven boeten voer vyer uren des morgens ¹⁾ by dryen punden so vaecke sye bekoert worden. Ende weert oeck saecke dat hyr twist inne voele tusschen deen gheenen die daer bekoert woert die sael staen aen kavelinghe myns Jonkeren ende der Schepenen.

Jtem oeck soe een sael niemant backen ofte melten daer vuur van in wesen mach in den aevent of in deer daer nae deen dat onss lever Vrowen klokke

¹⁾ In beide uitgaven staat: mogens.

gheluet is by eenen punde soender argelyst noch nyemant sael melten des moergens voer dreem uren by eenen poende oeck soe een sael nimant sinen oeven ofte daer setten in syn huus teen sye myt deer Schepenen rade by ene pene vaen dren punden.

Jtem oeck soe een sael niemant vaen onsen borgheren copen ofte vercopen oep deen market dach hye sael dat eersten deen marckede beden ende presentiren meer op ander daghen niet by x punden deen copen ende deen vercoper elck. Voert een soellen alle die inder herschop vaen Almelo woennen gheenreleye dynck alsoe by naemen hoenre gaense voeghele eyere versche boeter vysche toerf ende alle dat men op die meente vaenghet ende wynt copen ofte vercopen daen binnen Almeloe oep deen maercket ende meen salt niet voert uter herschoep van Almeloe brengen by eenre pene vaen x punden bynnen deer Stadt vreyheit. Ende gheschutet buten deer Stadt vreyheit die sael myn Joncker daer umme gelden vaen elliken enen oelden schilt toe verstaen soe mannig hoen gans voegel eyer versche boeter vysche ende voder toerfs sie vercopen dat sie daen soe mannig olden schilt omme gelden sollen uut ghesecht dat die boergere moghen alle daghe copen wes sie vaen desen voergheschreven waer in hoeren husen behoeven behoeltlick die market tsele in hoerer macht te blyven endo wy dat aen brenghet die sael daer vaen hebben in punt soe vaeke als dat gheschuet ende woe heet inder herschop blive soe yst soender broeke ende alle buten luden mogen copen ende vercopen op onsen market dach sonder broeke ghelick onse borgers.

Jtem soe en sael niemant syn rogghe ofte ienich korn uut voeren ofte vercopen sie hebbet ersten bynnen Almelo opt markt veyle gheveylet by enre pene van x punden bynnen ons vryheit ende schudet butten deer vryheit die sal myn Joncker daer umme gelden enen olden schyft.

Jtem oeck syt voer woerde wert sake dat yemant queme hie weer wy hie weer ende woende yemande op deen synen die hem dat syne affhendich woelde maken dat weer oeck wat dattet were mysdede hy hem dat solde wesen sonder brocke ende soelde allike wael staen tot myns Jonckeren ghenade ende der Schepenen wes sie daer mede deden die sal gelden dre olde schylde.

Jtem soe een sael niemant die gheseten is onder der Clocken van Almeloe in oft uut meten meet ander mate dan myt eenen Scheppel dat myt ons Stad ende ons Jonckeren braende ghebraent is by dreem punde.

Jtem oeck soe synt vorwerde wert saeke dat die Richter ofte die Schepenen solden doen een aenevanck ende dar vaen toe laste quemen soe dat sie yemande woendeden daer een sollen sie ghenen brocke vaen ghelden want sie dat van der Stadt wegen hebben ende omme dat recht toe sterken ende des gelikes myns Jonckeren ghesynne.

Jtem oeck heft myn Joncker ende die Schepenen inghesaet weert sake dat daer yemant were als vaen mannen ofte vrouwen die by malkanderen seten ofte legen als echte luden ende gene echte lude een we-

ren dat van malkanderen sollen scheiden als myn Joncker ofte die Schepenen ghebedet ofte doer deer kercken wul by hondert punt ende der Stadt hoegeste kuir. Ende daer toe een sollen sie die Stadt ofte herschop niet langher bruken ten wer sacke dat sie dien Kerckeren om absolucie presentyden.

Jtem een ygelick sael die hilligen dage viren woe kleine sie oeck sient die vaender hilliger kerken gheboeden weerden toe vyren by eere pene vaen x pont den ten weer dat onse Kercheer ons oerlof gheve tot ghemenen deenste.

Jtem weer iemant vaen ons borgheren hie sy wie dat hie sy die wel hebben eene eeth van den anderen die sael daer voer legghen den Schepenen eenen swaerten stuver eer men die eeth sael staven oder ontfangen van yemande ende soe vro als die eeth ghedaen is soe sael dat gelt daer by legghen.

Jtem oeck soe synt vorworde dat die poerteners sullen sluten die poerten des somers toe neghen uren ende des wynters toe sess uren. Ende benamen soelen sie wesen eene ure eer dat sie sluten bye deer poerten namelick toe sene wie daer in en uut gheit. Ende wert sake dat se des nicht een deden soe sullen sie daer umme gelden soe dycke ende soe vake des gheschede een punt ende oeck soe een sollen sy nymande in ofte uut laten des nachtens by tween ponden Teen sie saecke dat sie orloff hebben van deen Schepenen. Ende alle nachte soellen sie die sloetele brenghen deen naesten Schepen wanneer die poerte ghesloeten is.

Jtem oeck heeft myn Joncker ende die Schepenen inghesaet dat ellick huussheer selven sael waeken ende buerwerken ofte eenen also goed setten als hie selven is by eenre pene vaen eenen punde. Ende wie niet up die waeke een is toe neghen uren heent toe dreem uren die sael daer umme gelden een punt ende des anderen nachtes allyke wael toe wacken.

Jtem wee rugghen broet veile backet die mach schoen broet ende weyten broet backen toe myns Jonckeren ende der Schepenen oep seggen. Ende die wechte sael wesen soe swaer als booven ende beneden ende men sael oem gaen al achte daghe ende wegghen dat broet.

Jtem die yemant bekoert in der herschop van Almelo inder herschop neet woenachtig een is die daer vysschet ofte voegele vanct ende hoelthoennen Ende deen bekoerde ende bregget dat daen aen heimelick ofte apenbaer die sael hebben dat deerdendeel van deen brocke. Ende hie sael mechtich wesen hem toe besaeten van myns Jonckeren wegghen.

Jtem wee Tune brenghet in die Staet die sael bewisen dat sye syns selves synt ende een kaen hie des nyet bewisen soe sael hie gelden twe punt.

Jtem alle brocke die an dat hogeste gaen ende horen ist saeke dat men hem ghenaele wil doen soe ist der Stat hoegeste koer ende dat is eenen buten manne dubbelt.

Jtem wee der Staet segel behoebet die sal gheuen

van eenen hanghens segel eene tacke wyne ende van eenen plaeker des breeff ene qwarte wyne. Jtem wie yenighe oeplatinghe doet voer de Scepenen die sael gheven ene take wyne.

Jtem wie vlaes drogen in deen oeven offte by deen vuer die des bekommen sael gelden vyff punt. Ende niemant sael des nachtes by kersen offte voer swynghen offte braken by vyf ponden ende oeck niet hekelen by derselver pene.

Jtem oeck synt voerwerde wert sake dat jemant pandinghe dede de pande sal men oep beden voer die Schepenen offte voer den Richter ende roepen sie langhes die Straeten wert sacke dat daer wee boven dede soelde daer umme gelden twe punt dat eerste paent sael staen dre daghe toe vercopen. Ende daen dre daghe eert verloeren woert ende soe sael oeck dat leste.

Jtem oeck synt voirwerde dat nae desen daghe nyemant sael op dat huus gaan wanneer hie voer gheboet is dan myt synder vrenden vier offte vyve. Ende daer een sael ter tyt niet meer dan ene sake op ghedaen worden als een ytlick by enen punde mer een ytlick sael doen syns selves woerde sonder behael. Ten wer dat hem die Scepenen oirloff gheven dat een ander syn woert vor hem doet.

Jtem oeck sal een ytlick syne sake ende syn verwyn laten teykenen ende daer van salmen deen Scriuer gheven ein mengelen wins den Schepenen een kanne wins we des niet teykenen laet daer een wylt die Schepenen gheen gheyth op doen of aff doen.

Jtem soe heeft myn Joncker den borgeren ghegeven tot synen opsegghen dat die Schepenen moghen alle vier hoechtyde kopen dre vathe homborger beers ende tappen deen boergheren die tyns vry. Ende gheven die quaerte nae deen dat sy dat tughen moghen Ende legghen die up dat raethuis Ende sie sollen sye copen myt der Staet gelde ende sliten sy ghelike ende niemant besunder.

Jtem alle brocke synt eenen buten manne dubbelt uut ghesecht van deen market Jtem alle brocke die bynnen der Staet van Almelo scheen sullen die Schepenen inwynnen bynnen sess wecken na deen daghe dat sy hem angebracht synt sonder argelyst Ende ten yrsten dat daer brocke ghescheen soe sal men hem die groeten ende die dan brockachtich is die sael van stonden aen boerghe setten voer datt gelt.

Jtem niemant sael neerynghe doen in der Stadt die daer woent hye een sy boerger ghewerden als by tein goltg.

Jtem ellick sael eene balie myt water al den sommer voir syn huys staende hebben wee des niet een doet die soelt ghebrocket hebben twe pont wanneer die Scepenen dat ghebedet.

Jtem eyn ytelyck man die toe huys is wanner men gheboet toe buerdensten die sal selven toe buerdensten koemmen als by tien ponde offte hie sal daer eenen alsoe gūet senden als hie selven is oep dat market want die Schepenen uitgaen die sael daen gelden de poene van vyf pont soe vake als dat gheschiet.

Jtem malck sal syne strate maken wanneer men hem dat gheboet als by v ponde.

Jtem we in den hagen gheit onghoorlefft der Schepen die sal gelden twe pont ende we daer jenich hoelt inne howet sal gelden vyff pont.

Jtem ¹⁾ we borger woert die sal bynnen iaers gheven twee goltg. ende een leeren emmer der Stat ende der Scepenen een tacke wyns ende der Stat ghilde een pont wasses den Scriver een mengelen wyns.

Jtem oeck hebben myn Joncker ende die Scepenen inghesat dat niemant sal wonen in der herschop offte bynnen Almelo die sich van den Droesten offte eerghent van ghekoeft van deverie offte derghelyke by tyen olde schylde ende sullen allike wal uut deer herschop ende uut der Stat myt der wonynghe varen ende uut der herschop ende daer niet weder in toe kommen ende wee sich schuldich keent die kume noch bynnen xiiii daghe als uut der Statt ende uut der herschop op dat hie geen schaden een kryge want myn Joncker ende die Schepenen wylt boeren den brocke ende die pene voirghs.

Jtem oeck soe een sael nyemant hoelt voeren opt market die dat langher liggen sal laeten ende op deen werve dan drie daghe by enen ponde ende soe menighen dach als dat daer nae licht soe mennich pont.

Jtem we dubbelde hoeppe brouwen wyl die sal die

¹⁾ Dit artikel is doorgehaald.

allene brouwen sonder Euvelde daer van toe kommen ende wee Envelde hoppe browet die een sal daer ghene tunnykens of dubbelt bier uut einen brouwelick brouwen by eenre pene van tyn ponden.

Jtem want die Scepenen upt Raedthuis toe rechte sitten of van rechtes wegen daer synt, wat broecke daer in hoer tegenwoerdicheit ghescheen, sollen dubbelt wesen ende gheven daer die ene den anderen ontidighe rudighe kyff woerden die onse Stadt broecke alsoe toe samen nycht gheteyken of gheschreven een staen sal dar um gelden xxx pont.

Jtem wer daer iemant die syn beer nae desen daghe by syck selven oepsatte buten concete der Scepenen die sael daerumme gelden xx punt soe vaeke als dat gheschut offte gheboeden woert.

Jtem oeck soe hebben myn Joncker ende die Scepenen ingesaet dat daer nymant sal indraghen roggen gaerven ofte gersten garven klackloes ghene garven voer soeven uren ende des avendes nae soeven uren by eenre pene van vyff ponden.

Jtem want men alle sentber saken nycht beschriven kaen soe mach men alle die ghenre die sentber saeken onder sich hebben daer voert nicht van ingheseet is corrigeeren tot hondert pont nae ghelegghenheit der saeken die hondert pont toe vermynderen ende toe vermeren tot goet duncken ons Jonckeren ende der Schepenen die saken moghen soe groet ende lelick wesen dat onse Joncker ende die Schepenen die uuth deer heerschop ende Stadt van Almelo leggen mogen

ende wee alsoe offte um eynighe saken uuth deer Stadt ende herschop vorg. ghelecht woerde die een salmen nycht huysen of hoven by daghe noch by nachte ellick dach ende nacht in der Stadt vryheit by xx pont ende uut der Stadt vryheit inder herschop ellick dach ende nacht by enen olden schylyt soe vake dat gheschet.

Jtem wee syn brocke nycht beborget noch pande voer setten kan, ende die brocke niet betalen den mach men uuter Stadt ende herschop van Almelo leggen ende we um eynige saeken uut onser Stadt ende de herschop van Almelo ghelecht worden, dan nycht een rumeden ende die gheboeden niet ghehoersam weren, den mach men in die ghevenkenisse leggen ende hoelden toe water ende toe broede hent se oren broke betalt hebben ende eene oervorde beborghet hebben daer men mede toe vreden is ende sie die Stadt ende herschop rumen als voorg. is.

Jtem myn Joncker mytten ghemenen Schepenen hebben ingesath dat alle die ghene die onwyllig synnen upten raedthuys in tegenwoirdicheit der Schepenen myt slaende offte anders gelick Die ghene die des doet die sael dair um gelden die hoegeste staedt kuer.

Jtem myn Joncker ende ghemeynen Scepenen hebben inghesaet dat alle de gene de worden voergeboet umme ein getuchnisse te geven ende de solffte voer bodinghe versmade ende niet te rechte queme sal dair omme gelden x pont.

Jtem myn Joncker mit den Scheppen hebben insath

dat al de genne de brockaffich werden ende vorvallen sollen den iersten rechtdach na deme als de brocke geseet ist besetten ende beborgen ende na demme bynnen acht dagen betalen, so veer sulcks nyet en geschede sal deselve in dubbelden brocke vorvallen syn end gebuert worden sunder genade.

Jtem myn Joncker met den Scepenen hebben ingesath dat als wanner iemant worde angespraeken, vor scult ende de selve sich vermete te bewysen betalt te wesen, ende dat bewys na syn vormetten niet in en brochte, sal daer omme gelden vyff punt sonder vortoch te betalen by dubbelder pene.

Van bier to brouwen.

Jtem oeck hebben myn Joncker ende de Sceppen ingesath dat alle de genne de brouwen willen in onss Stadt dubbelt beer off eynvolt, sollen dat mogen brouwen dat iaer uth dan se sollen by eynre leye blyven dat jaer lang ende sollen dat kesen op Sete Petri ad Cathedram weer dubbelt off eynvolt ende we dair boven dede, by eynre pene van tyn ponden, so vake dat geseet.

Jtem wye nae den anderen worpt off houwt, myt eyne hyle sal daeromme gelden xx punt ende des nachtes dubbelt.

Jtem myn Joncker ende de Sceppen hebben ingesath dat alle brocke de gevallen met verhael de sal de handdadigen gelden na inholt der Stadt boeck ende de dat vorhael doet sal den selven brocke dubbelt gelden.

Jtem we eyn wapen geruchte macket by dage sal dair omme gelden twyntich punt dat onnodych is.

Jtem we den anderen eyscet uth den husen op de straete of op dat velt sal dair omme gelden twyntich punt.

Jtem we den anderen wondet corber sal dair omme gelden veertich punt.

Jtem wye eyenen kannen worp doet by daghe sal dair omme gelden tyen pont ende des nachtes twintich punt.

Jtem dye nae den anderen werpt myt steenen dye sullen gelden tyen pont ende by nachte twyntich pont.

Jtem weert oeck saeke dat iemant tappede veyle beer offt brandewyn dewyle godts woirt worde verkondigt de sal daer omme gelden vyff punt beholtlykene eyn uuithuysigt man mach men vereopen ende tappen eyn kanne biers, we dair boeven dede sal den selven brocke gelden alle soe vacke sulcks we vorsr. ghebuert.

Jtem we pantkeringhe doet de sal iersten den Stadt baden betaelen eyn Stadt punt vor syn brocke ende so langhe de brocke onbetalet is sal dair gheen pantkeringhe ghestaen dan de bade sal voert varen na dat verwyn.

Jtem oeck hebben myn Joncker ende de Sceppen ingesath omme ongelucke te vermyden dat nemant

in onss Stadt met enygher roer sal sceeten by xx punt we he oock sy het gesche dan vor, off achter den huysse.

Myn Joncker ende de Sceppen hebben ingesath dat we borgher wert ende man ende wyff beyde van buten incommen sollen gelden . . . 12 goltgl. ende eyne leren emmer der Stadt den Sceppen eyne tacke wyns ende den Joncker eyne mengelen wyns Ende so oick eyne uthhemysse hylkede an eyne borgers kindt so sal he . . . vor syn borgescop veer goltgl. ende eyne leren emmer ende eyne roede toe straeten waer hem dye Scepen wysen daert nodych ys.

Sint ¹⁾ oick vorwerde by den selven so vurss. dat also daer eyne beroep ghebuerde van demme enygher wysinghe to natreffede de dat beroep doet sal an handen der Sceppen by der sonnen besturen veer goltgl. Ende so he des nyet en dede sal dat beroep van gener werden syn.

Jtem myn Joncker ende die Scepenen hebben ingesaet ende geordineert dat men veer geleent gelt datbecant ys salmen moegen penden van stonden aen alsye offt weer verdyent loen offt magenaes.

Jngelycken salmen oock van stonden aen moegen penden veer botter broet wyn bier dat in toyken offte kannen uth eyne mans hues gheborghet offt ghehaelt wort, oock gelyck als magenaes weesen sal.

Ende oock ys bewyllet ende geordineert dyewyle

¹⁾ Dit artikel is doorgedaald.

mannyger eynen eedt tho doene offte toe nemen omme cleynheyte der boeten soe licht achten, salmen den Scepenen geven van eynen eet eyne kan wyns.

Jtem oeck soe hefft myn Joncker ende dye Scepenen ingesaet als yemandt kompt mytten baeden omme pande toe haelen op eine verwonnen saecke soe sal de baede den Cleger pande doen ende wysen, daer die Cleger mede toe freden ende bewaert ys, ende die gepandtet wort en sal den baeden niet setten wat pande dat hye nemen sal dan dye baede sal selvest thoe tasten ende offte hyr yemant thegen dede sal daer aen gebrocken hebben nae utwysinge onser Stadt boeck.

Jtem myn frouwe van Almelo ende dye Scepenen hebben ingesadt wanneer eyn utheym man eyn borger hefft angespraeken dan sal hye aver xiiii dagen komen ende laeten hem eychenen an dye pande.

Jtem noch hefft myn frouwe van Almelo ende dye Scepenen ingesaet als men dye Scepenen wyl kyesen dye salmen kyesen uth der gheswaeren gemeente oft dye inder gheswaeren gemeente geweest ys nae older gewoenten.

Jtem noch hefft myn frouwe van Almelo ende die Scepenen ingesaet soe daer yemant twysten omme den anderen toe nae toe tymmeren Ende andere daer dye Scepenen woerden by ghehaelt omme toe besyctigen wye dair inder onrechte bevonden wort sal dair dan omme gelden eyne kanne wyns.

Jtem myn Joncker und dye Schepen hebben ingesaet so ene den anderen stilzwigende ofte gluipende wondede corbar dye selae deder sal dair myt syne borgerschap verlaren hebben und dyeselue nicht weder genieten eer ten tyden dat dye selve tot des Jonckeren unnd den Schepenen benogen syne upgelachten broicke vol uth betalt hefft ende den sollen sy so cleyn off groit nemen als sy wyllen.

Jtem myn Junckeren und de Schepenen hebben geordineert und ingesaet so wie den anderen schulde vor einen dieff schellem offte dergelichen anders und konde dat nicht dem rechte genoechsam bewysen de sulbige sal vorbrocket hebben hundert punt und sal den sulbigen ter noche anstunt upleggen und betalen edder he sall in dubbelden poenen vervallen sein.

1586.

Anno tachtentich sess up S. Petri ad Cathedram hebben myn Juncker und de Sceppen geordiniert, und umb der groten unkosten der ganssen undersaten tho vermyden, ingesaet, dat nemant van unserm bugeren wie he oick sie in dessen turbulenten tiden, jenigen win noch brenden win, oder enych frombt bier in unser Stadt solle inbrengen, viele hebben offte uth tappen, by der Stadt hogeste keur und by priesemachunge des sulbigen gedrenekts so vaicken sulks geschuet.

Myn Juncker und die Scheppens hebben ingesatt datt so wie den anderen up synen grunde sloge houwe offte stekke die selbe sall vorbrocket hebben der Stadt hogeste keur, thott myns Junckerens und

der Scheppenen guitdunckens, na gelegenheit der saecken &c.

Myn Juffer unde de Scheppenen hebben ingesatt dat niemandt den anderen sal upt lyff lopen off to druwen met einen gespannen roere tho schieten (noch umme tho drouwen) umb alle ungelucke desfals tho vermyden, by der Statt hogeste Keur.

Jtem myn Juffer und de Scheppenen hebben geordiniertt dat nemant met waden sall fischen lenger als met vier vadem, und sunder kuell, und geine an malkanderen gebunden und niet ter visscheryen by eyn pene van der Stat hogeste koer na olden gebuicke (und vorberte der netten).

up Petrie ad Cath. 1607.

Myn juffer und de Scheppen hebben ingesaet und verordeneert dat nemandt sall geen bier veile hebben off uth tappen hoeger als anderhalven stuiver de kanne by poene der Stat hogeste Keur geduirende dit geheele jaer etc. und so vaicke sulckes geschiet sie pronunciatum up Petri anno 1607. Dat harlemer bier dit jaer gesat up een stuiver 1 ort, het inbrouwen bier op 1 st.

Myn ¹⁾ Juffer und de Scheppen ingesatt, dat niemant vor dit jaer van den Borgeren enigen torf uth der herlicheit Almelo met Schuiten off met wagens en foere, noch Schuiten offt wagens daer toe verhuire, offt lehne, by de pene van yder riese tho verboeren xxxx punt etc. sic pronuncirt up dach *Petri* 1608.

¹⁾ Dit artikel is doorgehaald.

Die frouwe van Almelo unde de Scheppen hebben verordinieret datt men partyen uphaer begeren van uthgespraekenen Sententien, copien verlenen sall. Und war van tho appelleren sollen partijen der sonnen genieten, na erlegginge der kosten na olden gebruicken 1608.

Oick ¹⁾ hebben de frouwe van Almelo met den Scheppen ingesat, dat mehn datt harlemer bier dit jaer nicht hoger de kanne dar van sall geven als voir π St. etc. by poene der Stat hogeste etc.

Anno 1611 up Petri

heft die frouwe van Almelo unde die Schepen ingesat unde verordinert dat wee den anderen hetet legen, unde kan dat niedt betugen, sal darumme gelden twentich punt.

Jtem heft de frouwe van Almelo unde Schepen ingesadt: dat wie den anderen overfalt sal darumme gelden dubbelde brocke, tho weeten 40 punt.

In anno 1618 heft myn Her van Almelo unde die Schepenen up Petri ad Cathedram ingesat dat ein ider soe gewondet edder geslaegen wert van einen anderen dat die selvige soe leet gescheet, syn leet dat hem gedaen is sal angeven, offte hie sal alsoe schuldich syn, als die deder.

Jtem heft myn herr van Almelo unde die Schepenen ingesat umme dat die undersaeten alle boesheid

¹⁾ Dit artikel is doorgehaald.

sollen vermieden, unde in frede ende enicheit moegen leven, dat myn herr van Almelo unde die Schepenen alle brocke soe in unser Stat gescheen na discretie unde kentenisse mines heren unde die Schepenen willen buiren, allent nae groetheid unde kleinheit der sacken — up widere unde negere verclaringe van allen articulen.

Anno 1622 up St. Petri ad Cathedram hefft die gemeinte ingewilliget ter presentie des herr Richters dat die brouwers ende tappers, nae guetheit des biers haer bieren moegen verkoepen vor anderhalf stuver twie stuver een ortyen min offt mer na dat het duchtigh, dan so invalle van krigslueden ofte belettinge geschiedde, sall niemant van tapperen ofte brouweren dat hoger geven als vor anderhalf stuver, unde niemant sal mogen tho rugge holden met tappen als dan by poene van een punt groot.

Anno 1625 up Petri ad Cathedram heft myn heer van Almelo unde die Schepenen geordineeret ende ingesat unnd dat van wegen velvoldige overloop oft infal van krigssvolck dat niemant enich bier veile hebben sall ofte durder uth tappen als vor twie stuver de kanne, unde dat ingebrouwen bier nicht durder als vor twie stuver min een ordt by poene der Stadt hogeste koer geduirende dit geheele jaer unde so vake unde mennichmael dat gescheet van jder tunne den brocke als vorgeser. te betaelen, te wetten met hondert punt tot — 5 daller 10 st. gerekent.

Anno 1626 hebben myn herr van Almelo ende der Schepenen ingestelt, dat Deventer bieren getappet

ende verkoft sollen worden, die kanne vor twee stuver een ordt, harlemer bieren vor twee stuver als oick die ingebrouwen bieren wen sie dair guet vor erkent worden 't welck tot proeve sall staen, sunst vor twee stuver myn ein ordt die kanne ofte na die werdie by poene einer priesemakinge des biers ende vor die armen eenen goltg. van elke tunne verbrocket hebben. Actum up Petri 1626 ut supra etc.

Anno 1631 up Petri

die Gemeinsluden wegen die gemeente geven voer ende versoecken fer dienstelick, alsoe daer voelle anslagen op die gemeente tot grote naediel van die gemeente gescheen ende geschiet syn: dat sodanige anslaege by myn . . . Heer van Almelo to nichte gemaectet ende affgeschaffet mochten worden. Die anslaege so men tegenwordich weet onbehoerlick angemaectet tho syn: zynt by Bulshoeve by Graeven Wichel: Hindrick Volckerinck: Rubbenhaer: Boevedam:

Anno 1634 up Petri ad Cathedram js by myn heer van Almelo ende Schepenen ingestalt dat geen brouwer ofte tapper hoeger jennigen vrembden byeren sall uuyt tappen als die kanne dubbelt bier vor een stoter ende onckelt vor twee stuver een ordt. Ingebrouwen bier vor twee stuver so iemant daerenbaven deede sall vorbrocket ende vorboert hebben — 25 olde Schilden.